

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGAGOCICKÁ FAKULTA

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA

NIKOLA PODZEMNÁ

NÁRODNÍ DIVADLO V LETECH 1918 – 1938

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. Daniel Jakubíček, Ph.D.

OLOMOUC 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „*Národní divadlo v letech 1918 – 1938*“ vypracovala samostatně, výhradně s použitím literatury uvedené v seznamu použité literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena na Univerzitě Palackého v knihovně Pedagogické fakulty a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Olomouci 23. dubna 2015

.....
Nikola Podzemná

Ráda bych poděkovala Mgr. Danieli Jakubíčkoví, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a pomoc při psaní bakalářské práce. Dále děkuji Mgr. Kateřině Gazdové za cenné rady a připomínky a poskytnutí materiálů k mé práci.

Obsah

Úvod	6
1 Politická situace za první republiky 1918 – 1938	8
1.1 Život a kultura za první republiky	8
2 Přehledná historie Národního divadla	12
2.1 Zrodila se touha	12
2.2 Jak šel čas ve 20. století	16
2.3 Výzdoba Národního divadla	15
3 Vývoj českého divadelnictví v letech 1918 – 1938.....	18
3.1 Velká československá divadla v letech 1918 – 1938.....	19
3.1.1 Národní divadlo v Praze	19
3.1.2 Městské divadlo na Vinohradech	22
3.1.3 Mimopražská oficiální scéna v letech 1918 – 1938	22
3.2 Malá československá divadla v letech 1918 – 1938	24
3.2.1 Osvobozené divadlo	24
3.2.2 Divadlo Vlasty Buriana	26
3.2.3 Divadlo D 34	26
4 Národní divadlo v letech 1918 - 1938.....	27
4.1 Činohra.....	27
4.1.1 Karel Hugo Hilar, sezóny 1921 - 1935.....	27
4.1.2 Otokar Fischer, sezóny 1935 – 1938	30
4.2 Opera.....	31
4.2.1 Karel Kovařovic, sezóny 1918 – 1920	31
4.2.2 Otakar Ostrčil, sezóny 1920 – 1935	32
4.2.3 Václav Talich, sezóny 1935 – 1938.....	34
Závěr.....	35
Conclusion.....	36

Seznam bibliografických citací	37
Seznam obrázků.....	42
Obrázková příloha	45
Anotace.....	62

Úvod

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na Národní divadlo v Praze, symbol české kultury a národa, a to v letech tzv. první republiky 1918 – 1938, protože to byla doba demokracie a svobody.

Cílem mé bakalářské práce je představit repertoár Národního divadla v historickém úseku meziválečné doby Československa a zároveň ukázat československou divadelní scénu jako celek, jehož jednotlivé složky se vzájemně ovlivňovaly a propojovaly.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole seznamuji čtenáře s dobovým kontextem první republiky. Jak se lidé snažili vypořádat s válkou, která právě skončila a jak se těšili na znovu nabytou svobodu, která na dvacet let nastala. Také si zde připomeneme řadu významných literátů spjatých s touto dobou.

Vzhledem k tomu, že vývoj Národního divadla měl zdlouhavou cestu, věnovala jsem celou druhou kapitolu právě jeho historii od první myšlenky na realizaci přes položení základního kamene 1868, požár v roce 1881 a slavnostní znovuotevření v roce 1883. Součástí stavitelských prací byla také výzdoba, která stále dominuje celému divadlu.

V době kulturního rozmachu se za první republiky vedle Národního divadla začala rozvíjet avantgardní scéna, vznikla řada neoficiální divadel, které byly nedílnou součástí divadelního vývoje a zásadně přispěly k rozvoji pozdější tvorby v Národním divadle. Kromě něho už v té době desítky let existovaly mimopražské kulturní stánky ve velkých městech Čech a Moravy, proto jsem se rozhodla celou tuto třetí kapitolu pojmout jako divadelní vývoj v letech 1918 – 1938. Připomínám zde i významné osobnosti těchto divadel.

Čtvrtá kapitola předkládá podrobnější pohled na repertoár i ansámbl Národního divadla právě v době první republiky. Rozhodla jsem se toto období představit prostřednictvím funkčních období jednotlivých šéfů činohry a opery, protože každý z nich ve své tvůrčí práci přišel s něčím novým. Připadalo mi to vhodnější než psát repertoár po jednotlivých sezónách. Balet jako další scénický projev neměl v této době svou vlastní vůdčí osobnost a patřil pod operu, proto se o něm nezmiňuji ve větším rozsahu.

Písemných pramenů pro svou bakalářskou práci jsem měla opravdu mnoho, čerpala jsem také z vlastních vědomostí i zkušeností.

Na závěr své bakalářské práce přikládám obrázkové přílohy s fotografiemi osobností první republiky a Národního divadla, samotné historické budovy a také fotografie z představení i malby scénografů některých her.

1 Politická situace za první republiky 1918 – 1938

První republika je od doby svého vzniku 28. října 1918 datována jako dvacetileté období mezi dvěma světovými válkami. V roce 1938 pak došlo k šestileté velmocenské nadvládě nacistického Německa, následovala krátká poválečná doba 1945 – 1948, po které na celých čtyřicet let ovládlo Československý stát komunistické Rusko spolu s KSČ.

Československá republika měla dva prezidenty, prvním z nich se stal 14. listopadu 1918 Tomáš Garrigue Masaryk, který patří neodmyslitelně k nejvýznamnějším osobnostem politického života, českým národem byl velice milován a svými názory a postojem byl také vzorem pro prezidenta Václav Havla. Svou funkci vykonával do 14. prosince 1935, rozhodl se abdikovat kvůli pokročilému věku. Ve svém závěrečném proslovu tehdy napsal: „*Budu se na vás dívat*“ (Hart 2008; s. 108). Doporučil jako svého nástupce dr. Edvarda Beneše, který se stal 18. prosince 1935 druhým prezidentem naší první republiky.

1.1 Život a kultura za první republiky

Po první světové válce 1914 - 1918 začal nový stát sužovat velký problém v oblasti hospodářství a financí. Nedostatek potravin a bytů v lidech vyvolal silný neklid spojený s rabováním a devastováním obchodů. Velký nedostatek zboží na trhu a společná měna s Maďarskem a Rakouskem nebyla pro stát perspektivní. Proto se ministr Alois Rašín rozhodl posílit československou korunu zvýšením úrokové míry, a tím zajistit československou korunu za jednu z nejstabilnějších evropských měn. Koruna též nazývána kačka, dostala zkratku Kč.

Československá republika měla velmi dobré základy školství. Obecné a měšťanské školy byly rozšířeny a reformovány. Působilo zde celkem patnáct vysokých škol. Vedle Karlovy univerzity v Praze byla v roce 1919 založena univerzita v Brně a Bratislavě, která přispěla k založení Slovenského národního divadla.

Nedílnou součástí každého státu je církev. Československo jako katolický stát si během první republiky vybuďovalo k církvi značnou nechuť z dob Habsburků při potlačování českého národa. Vzhledem k tomu, že církev nebyla jednotná, byla česká jen částečně, vznikla nová národní Československá církev, která bohužel za druhé světové války zanikla.

Naproti tomu došlo k velkému rozvoji tělovýchovy a sportu. V roce 1920 se tělovýchovné organizace sdružily v Československou obec sokolskou. Vznikl srovnatelný spolek Orel a Federace proletářské tělovýchovy, kterou ovládali komunisté.

Lední hokej se stal jedním z nejpobulárnějších kolektivních sportů. Národním sportem se stala ovšem kopaná, jejíž zápasy se jako první začaly vysílat v rozhlasu.

Lidé začali mít po první světové válce jiné starosti, snažili se na vše zapomenout a začal vzkvétat blahobyt. Zrodil se nový ideál ženskosti, móda se razantně změnila a stala se součástí života. „*Typický postoj dobře oblečené ženy byl s nohou ohnutou dozadu nebo vybočenou stranou, opřenou o špičku. Celek byl doplněn malým kulatým kloboučkem ve tvaru hluboké vojenské přilby, jehož přední okraj dosahoval úrovně očí. Držení těla bylo záměrné nedbalé s ochablým tvarem páteře. Pánská móda se měnila pomaleji a předepisovala ještě v zimě i v létě klobouk nebo čepici, ale postupně opouštěla tvrdé límečky, náprsenky, manžety. Ty zůstaly u večerních oděvů*“ (Hart 2008; s. 84).

První republika se nesla v období romantiky a měla dech beroucí eleganci se vším všudy. Zájem společnosti rostl ve všech směrech. Když lidé nekempovali za městem, chodili do divadla, do kaváren, pánové kouřili doutníky, ženy potahovaly cigaretový dým, šampaňské teklo proudem a muži se nonšalantně oddávali partiím kulečníku. Rádi poslouchali jazz a na parketu byl v oblibě foxtrot a charleston.

Vedle děl zabývajících se výhradně módou, vznikají i výtvarné skvosty, které proslavují náš stát v celém světě, například secesní obrazy a plakáty malíře Alfonse Muchy, či kubistická díla sochaře Otty Gutfreunda.

Část tehdejší společnosti našla zálibu nejen v koupání a slunění, ale také zatoužila po dobrodružství v přírodě. Vzniklo tak trampování o víkendech, lidé vyráželi za periferii města a oblékali se jako kovbojové nebo zálesáci. Nejčastějším místem k trampování bylo v té době potok Kocába v Čechách, Pikovice nebo Luka pod Mělníkem. „*K tomuto skokovému návratu k přírodě na český způsob, přispěla asi válka, v níž lidé přestali mít obavu z přespání pod širákem, tedy venku. Běžný předválečný občan to nedělal, alespoň ne dobrovolně, a měl z toho hrůzu*“ (Hart 2008; s. 84).

Tramenské hnutí se objevilo i v brakové literatuře, v letech 1935 – 1945 vznikaly románové sešity Rodokapsy s dobrodružnými příběhy z kovbojského prostředí. Je nutné

podotknout, že i přes nevalnou kvalitu této tvorby mládež četla a naučila se částečně i pravopis.

Spisovatelé nezapomínali ani na příběhy s dívčí hrdinkou, ovšem tato literatura spadala to tzv. červené knihovny.

Literárně tvůrčí osobnosti první republiky byli například Ladislav Klíma, Franz Kafka, Vítězslav Nezval, Jiří Wolker, Jaroslav Hašek, Marie Pujmanová, Jarmila Glazarová, Karel Poláček, Vladislav Vančura a samozřejmě Karel Čapek. Svými díly se vraceli k prožitým hrůzám nebo se snažili čtenáře varovat před hrozbou nastupujícího fašismu, ale také psali o obyčejných věcech, o lásce i o každodenních radostech.

Každý pátek se pravidelně okolo páté hodiny odpoledne v domě Karla Čapka scházeli spisovatelé, novináři a vysokoškolští pedagogové. Říkalo se jim pátečníci. „*V Praze existuje slavná legendární společnosti pátečníků, o niž vím jen něco málo z dalekého doslechu; asi tolik, že se schází v domě Karla Čapka a že k ní patří i prezident republiky. Takový je vznešený Olymp, že my misera plebs contribuens nedohlédneme ani jeho střední polohy, natož vrcholky.*“ F. X. Šalda (Kudělka 1989; s. 1).

V roce 1923 začal vysílat již výše zmíněný rozhlas a byl uveden první němý film Jaroslava Haška *Dobryj voják Švejk* v režii Karla Lamače. Zvuk přišel do kin až v roce 1930. Československá kinematografie zpočátku vzniku Československa čelila ekonomické krizi, ale čerpala z literární činnosti Devětsilu, spolku avantgardních umělců, kteří se právě film snažili prosadit jako určitý druh umění. Patřil mezi ně již zmíněný Vladislav Vančura s filmem *Před maturitou* 1932 a Vítězslav Nezval *Ze soboty na neděli* 1931. Nejoblíbenějším režisérem se stal Martin Frič s filmy *Hej rup!* 1934 a *Svět patří nám* 1937, ve kterých excelovali komici Jan Werich a Jiří Voskovec.

Národní divadlo také přispělo do začínajícího fondu československé kinematografie. Některé hry současných autorů se tehdejší filmoví režiséři rozhodli zfilmovat. Vznikla tak například filmová adaptace hry Františka Langera *Velbloud uchem jehly* v režii Karla Lamače 1926 a později v roce 1936 v režii Huga Haase a Otakara Vávry. Jan Werich se o spisovateli Františku Langerovi vyjádřil takto: „*Uměl povídat o naší zemi s laskavou objektivností a něžnou tolerancí, naše zamřelá slova vlastenec a vlastenectví možno v jeho případě použít bez nebezpečí nevkusu. Miloval svou vlast a její děti. Neměl rád diletanty, obdivoval*

odbornictví a s kmány se nebavil. Měl upřímnou radost, že mu psali mladí lidé dopisy a že ho navštěvovali, důvěřiví a zvědaví. Rád žil. Do poslední chvíle.“ Jan Werich

V roce 1931 režisér Josef Kodíček natočil Čapkova *Loupežníka*. Mrštíkova *Maryša* spatřila filmové plátno v roce 1936 za režie Josefa Rovenského. V roce 1937 vznikla slavná adaptace *Bílé nemoci* Karla Čapka v režii Huga Haase, který si zahrál i hlavní roli. V téže roce Martin Frič uvedl do kin hru Viléma Wernera *Lidé na kře*, která měla svou premiéru v Národním divadle rok předtím.

Karel Čapek, který byl naprosto srostlý s režimem, umřel krátce po rozpadu Československé republiky 15. prosinci 1938 na zápal plic. Jakoby tomu osud chtěl, aby přední umělec odešel i s pádem režimu. Literární kritikové ale tvrdí, že zemřel v důsledku rozpadu Československa podepsáním Mnichovské dohody 29. září 1938. Jestli tomu bylo tak nebo tak, na to ať si každý odpoví sám. Jedno je, ale jisté smrt Karla Čapka otřásla celou společností.

2 Přehledná historie Národního divadla

2.1 Zrodila se touha

Národní divadlo je ztělesněním kulturní seberealizace, na jeho budování se podílel celý český národ. „*Očekávalo se, že Národní divadlo bude „školou života a mravů“, „semeništěm krasoumy“ a „pomníkem nabyté rovnoprávnosti konstituční“. Připomínaly se tedy cíle výchovné, estetické, poznávací i politické*“ (Černý, Kolářová 1983; s. 8).

Stavba Národní scény měla vsutku zdlouhavou a trnitou cestu. Do té doby byla zřizována divadla prostorově velmi malá. Například Šporkovské divadlo na Poříčí založeno v roce 1725, Divadlo v Kotcích – 1743 nebo později divadlo v paláci Thunských na Malé straně 1779. Tehdy se rozhodl František Nostic vybudovat Hraběcí Nostické Národní divadlo na Starém Městě v letech 1781 – 1783, kde se hrálo pouze německy. V divadle působily generace českých obrozeneckých divadelníků, například bratři Thámové, V. K. Klicpera, J. K. Tyl, na jevišti zde hrál i Karel Hynek Mácha a v roce 1787 zde přímo Wolfgang Amadeus Mozart dirigoval světovou premiéru své opery *Don Giovanni*. V roce 1783 odkoupili čeští stavové, po nich se toto divadlo pojmenovalo Stavovské a patří mezi nejstarších evropská divadla vůbec. K Národnímu divadlo se pak připojilo v roce 1920.

V roce 1786 povolil Josef II. samostatné české divadlo, které jako mnoho dalších bylo jen provizorní. Český národ prahl po stálé české scéně, která by byla dominantou tehdy celého Českého království. Vše vyvrcholilo na podzim roku 1844. Čeští vlastenci (J. E. Purkyně, J. K. Tyl, P. J. Šafařík, J. J. Jungmann, F. Palacký, J. Frič) v čele s Františkem Ladislavem Riegreem jednali o zajištění trvalého českého divadla. Začala se hledat vhodná místa, uvažovalo se o dnešní Národní třídě, Masarykově nábřeží a Divadelní ulici. Zasedání v roce 1862 schválilo vybudování Prozatímního divadla, které navrhl na jižní části pozemků bývalé solnice architekt Ignác Ullmann. Prozatímní budova měla sloužit jako dočasné řešení, než se vybuduje Národní divadlo, a posléze se stát jeho součástí. „*Musíme Prozatímní divadlo považovati za pravý dar boží*“¹ (Benešová, Součková, Flídrová 1999; s. 90).

Po zralé úvaze 14. října 1867 vedení Sboru pro zřízení českého Národního divadla v Praze vybralo projekt od prof. arch. Josefa Zítka, který byl realizován krok za krokem. Josef Zítek nenechal nic náhodě a před samotnými plány podnikl cestu po Evropě, aby mohl

¹ Jan Neruda krátce po otevření Prozatímního divadla.

načrpat nejnovější skvosty divadelních staveb. Nešetřil na stavebních materiálech, použil pískovec až do třetího podlaží, v interiérech mramor, žulu, křišťál, zlato, drahé koberce a tapety. Zítkův projekt nejlépe vystihl půdorys, architektonickou podobu stavby i její uměleckou výzdobu. Jeho tehdejší plány konkurenčně přesahovaly ty ostatní.

16. května 1868 se konala velkolepá celonárodní slavnost, položení základního kamene Národního divadla, který pocházel z Louňovic na Černokostelecku, do něhož bylo možno uložit dobové dokumenty, podpisové listy, mince a kamínky z míst Husova věznění v Kostnici. Vedle základního kamene byly pak položeny další kameny z památných míst Čech a Moravy. František Palacký tehdy nečekaně symbolicky poklepal na základní kámen a pronesl: „*Ve jménu národa v Čechách i na Moravě jednotného požehnejž Pan Bůh dílu svatyně této, na které národu českému zjevovati a před očima stavěti se má všeliká mravní pravda i krása.*“ (Benešová, Součková, Flídrová 1999; s. 91). Této role se však měl ujmout český básník a filozof Jan Evangelista Purkyně. I přes pozdvižení, které nastalo, se položení základního kamene zapsalo 16. května 1868 do historie jako velká národní manifestace Národního divadla.

Celých třináct let trvalo, než se dveře Národního divadla otevřely a lidé mohli zhlédnout první představení. Stalo se tak 11. června 1881 na počest korunního prince Rudolfa II., který se ženil s belgickou princeznou Stephannii. Rozhodli se tak čeští politikové, kteří vkládali do Rudolfa II. obrovskou naději. Uvedena byla opera *Libuše*, kterou Bedřich Smetana zkomponoval právě pro tuto příležitost.

Nesmíme však opomenout, že na zrození Národního divadla měly velkou zásluhu halířové sbírky, bazary, loterie a dary od drobných měšťanů, dělníků až po umělce a studenty. Skutečnost nejlépe vystihuje nápis „Národ sobě“, který je umístěn nad oponou divadla. První ředitelem se stal operní zpěvák a pedagog Jan Nepomuk Maýr. V novostavbě se ještě odehrálo dalších 12 představení a divadlo bylo prozatímne uzavřeno, aby se mohly dokončit poslední zbývající práce. Definitivní otevření bylo plánováno na 11. září 1881. Zdálo by se, že chloubu českého národa po tak velkých peripetiích nemůže nic překvapit. Avšak 12. srpna 1881 kolem 18:00 vzplanul nedopatřením klempířů oheň na střeše a Národní divadlo vyhořelo.

„*Včera večer v šest hodin sedím doma a večerím, an přijde otec a povídá, že šla kolem krámu nějaká ženská a ta prý povídala, že hoří divadlo. Já to nechtěl věřit, ale přece se honem obleču a letím k divadlu, v Jámě a ve Vodičkové i v Pasířské ulici. Žádný nic posud*

nevěděl, ale jak jsem přišel do Široké ulice, tam jsem viděl, kterak se lidi ženou z Ovocné k divadlu. Z Ferdinandovy třídy bylo vidět as takový oheň, a sice na střeše u zábradlí, na levé straně, totiž u Prozatímního divadla, nahoře byli teprv dva kominíci a žádnéj hasič. – To víš, lidu po ulicích běželo, až strach. – Později hořela celá střecha, spad' lustr, a vůbec se zkazilo divadlo uvnitř celé. Podrobnosti se dočteš v „Národních“. Na druhé straně máš asi tak, jak vypadá teď divadlo. Dnes tam posud hoří uvnitř. Lidi se chodějí dívat, nařikají, pláčou...,“ napsal tehdy V. Bartoněk (Černý, Kolářová 1983; s. 14).

Zničena byla téměř jedna třetina divadla. Požár zničil hlediště i jeviště, strop s lustrem se propadl a galerie byla značně poškozena. Na rekonstrukci se měl podílet znovu prof. architekt Josef Zítek, ale ten po určitých rozepřích a kritice, kdy byl přímo osočen, že požár zavinił, koncem března 1882 od rekonstrukce divadla ustoupil. *“Vážení pánové ... s největším politováním musím konstatovat, že za stávajících poměrů není mně možno nové plány vyhotoviti. Vzdávám slavnému výboru díky za čestnou důvěru a znamenám se v hluboké úctě ... oddaný Josef Zítek. V Praze 22. března 1882”*² (Dvořák 2010; s. 22).

Josef Zítek od tohoto okamžiku do divadelní budovy nevstoupil a vzdálil se zcela uměleckému životu, společností odsouzen a zapomenut. Na jeho místo nastoupil jeho žák a asistent prof. arch. Josef Schulz, který odstranil některé nedostatky v jevištním a hledištním prostoru. Propojil budovu s Prozatímním divadlem, s budovou Národního divadla a s nově postaveným Schulzovým domem. Vznikl tak jeden architektonický celek. Také radikálně snížil počet míst v hledišti z 1800 na 1380, zvětšil provozní zázemí, zvýšil strop, čímž dosáhl lepší viditelnosti a zavedl do budovy elektřinu. Národní divadlo bylo definitivně otevřeno Smetanovou operou *Libuše* v neděli 18. listopadu 1883. Novým ředitelem se stal spisovatel František Adolf Šubert a dramaturgem Ladislav Stroupežnický. *„Tak tedy bylo vybudováno Národní divadlo v Praze, které si český národ zamiloval dávno předtím, než z jeho jeviště zazněly první tóny a první slova“* (Černý, Kolářová; 1983). Jaroslav Vrchlický při znovuotevření Národního divadla tehdy pronesl: *„Ať vítěz lid sem kráčí!“* (Šnejdar 1987; s. 49).

² Dopis, který napsal Josef Zítek 22. března 1882 výboru (Dvořák 2010; s. 22).

2.2 Výzdoba Národního divadla

Budova Národního divadla, která připomíná chrám, v sobě ukrývá nespočet umění. Dokonale se zde skloubila architektura, sochařství i malířství. Hned při vstupu do divadla procházíme vestibulem, kde jsou umístěny busty malířů Vojtěcha Hynaise, Františka Ženíška, Mikoláše Alše, dramatika a spisovatele Aloise Jiráska a Ladislava Stroupežnického. Také busty předních architektů Josefa Zíka a Josefa Schulze, které najdeme nad levým vstupem. V celém divadle jsou umístěny desítky bust známých umělců, například Karla Čapka, Emy Destinové, Jana Nerudy, Juliuse Zeyra nebo Františka Palackého, Tomáše Garrigue Masaryka a tehdejšího ředitele Františka Adolfa Šuberta, ta ovšem není veřejnosti přístupná.

Opona Národního divadla bere dech snad každému návštěvníku a patří mezi nejslavnější díla v divadle. Původní opona od Františka Ženíška v roce 1881 shořela a novou vytvořil Vojtěch Hynais. Opona představuje skupinovou malbu, která oslavovala stavbu Národního divadla. Námětem se stali autorovi jeho kolegové, přátelé, ale i malíři a umělci. Sám sebe zvětšil jako staršího muže s plnovousem. Všechny symboly tragédie a komedie a řemeslníci i umělci korespondují s nápisem *Národ sobě*. Sbor pro zřízení Národního divadla Hynaisův návrh moc neakceptoval. Nicméně malíř i přes nesouhlas Sboru v roce 1883 práci na oponě zahájil. „*Veřejnost ji ale přijala nadšeně, pochopila Hynaisovou myšlenku opony – malovaného obrazu jako vyjádření ideje budování Národního divadla*“ (Šnejdar; 1983). Umístěna je hned za bezpečnostní 12 000 kg vážící železnou oponou, která se vytahuje asi 10 minut. Hynaisova opona byla slavnostně vytažena poprvé 18. listopadu 1883. Proscénium nad oponou zpracoval Bohuslav Schnirch s heslem „*Národ sobě*“, které se stalo rčením celého českého národa.

V klasicistickém stylu je vytvořen dominantní strop od Františka Ženíška, ve kterém je umístěn přepychový lustr Josefa Zítky se zabudovanými 207 žárovkami. Lustr obklopuje osm Ženíškových alegorií umění: Malířství, Architektura, Hudba, Sochařství, Lyrika, Tanec, Epika a Mimika. Celý strop je pak vyzdoben štukovými ornamenty.

Při stavbě národní pýchy se kladl velký důraz na královskou, dnes již prezidentskou lóži. Lóže je napojena na komplex tří salonků, konkrétně pánský salonek, který doplňuje, dámský salonek a předsíň s bufetem. „*V roce 1918 byla královská lóže přejmenována na prezidentskou a její dnešní podoba je prakticky totožná s podobou původní*“ (Benešová, Součková, Flídrová; 1999), bez přítomnosti hlavy státu je zakázáno do lóže vstoupit.

Za nejkrásnější místo je považováno hlavní foyer s bohatou malířskou výzdobou. Na jeho výzdobě se podíleli František Ženíšek, Mikoláš Aleš a Josef Štursa.³ Foyeru dominuje triptych s tématem Úpadek umění, Vzkříšení umění a Zlatý věk, někdy také nazývaný Tři doby země české. Stěny foyeru lemují malby: Zpěv bohatýrský, Mýtus, Historie a Život, nad kterými je situováno čtrnáct Alšových lunet na téma Vlast.

2.3 Jak šel čas ve 20. století

Vzhledem k stísněnému prostoru se veškeré úpravy historické budovy dělaly velmi špatně a divadlu to vůbec neprospívalo. Právě Kaurovy domy, které tvořily celek Národního divadla, do kterého Josef Zítek monument usadil, byly časem v katastrofickém stavu a vyžadovaly celkovou rekonstrukci.

V roce 1915 bylo divadlo připojeno na městskou elektrickou síť. Budova dostala novou fasádu v letech 1922 – 1925 a mezi lety 1931 – 1932 proběhlo i zesílení ústředního topení. Malé prostory a parcely a takřka nemožnost rozšířit budovu Národního divadla vedly v roce 1934 k vybudování železobetonové technické budovy, která se nachází na protilehlé straně Divadelní ulice. Během okupace v zimě roku 1944 začaly odpadat štukové ozdoby, které musely být renovovány. „*Úmyslným prodlužováním oprav bylo zabráněno tomu, aby se v Národním divadle hrálo v době okupace německy, a tak byl provoz divadla zahájen až po osvobození roku 1945*“ (Šnejdar; 1983). Budova ovšem nikdy neprošla komplexní a rozšířenou rekonstrukcí. Návrh na dostavbu okolí Národního divadla od arch. František Maria Černého byl uložen v roce 1942 v Národním technickém muzeu. Návrhů bylo nespočet. Byla vypsána veřejná soutěž, která vzbudila neobyčejný zájem architektů. Celkem bylo odevzdáno 75 návrhů na řešení zástavby a okolí tak velkého monumentu. Z důvodu nesplnění podmínek nebyl ani jeden z návrhů přijat, přispěla k tomu také nepřízeň společností. Očekávání splnila až druhá soutěž, která přinesla řadu reálných návrhů. Nejlépe ohodnocen byl návrh od Kamila Fuchse, Bohuslava Fuchse a Aleny a Mojmíra Korvasových. Návrh byl důstojný samotnému objektu Národního divadla a prostředí města. Bohumil Fuchs vypracoval v roce 1966 objemnou studii o komplexní rekonstrukci zástavby Národního divadla, která byla dále v roce 1971 zpracována ministerstvem kultury Československé republiky. Po smrti Bohuslava Fuchse se v roce 1973 jeho syn a spoluautor studie Kamil Fuchs spoluautorství

³ Smrt dekadentního umělce Josefa Štursy otřásla celou zemí, velice mlád si dokázal vybojovat přední místo mezi umělci a nenásilně si získal celou veřejnost. Josef Štursa zemřel 2. května 1925 (Nejedlý 1953; s. 232).

vzdal. Všechny povinnosti a celá autorská práva byly předány Státnímu ústavu pro rekonstrukci památkových měst a obcí.

Na dostavbě Národního divadla se také podílel Pavel Krupka se svojí studií z roku 1973, která byla postupně doplňována a srovnávána se studií Bohuslava Fuchse. Na základě platného návrhu z roku 1981 mohlo začít celé obnovení prostorů. V roce 1983 byla dokončena stavba Nové scény. Není divu, že se Národní divadlo dostalo na úroveň předních celosvětových divadelních scén.

V prostorách budovy Nové scény vzniklo první multimedialní divadlo na světě Laterna magika, kde se spojuje multimedialní projekce s prací živých interpretů na jevišti. Součástí Národního divadla byla už v letech 1959 – 1973, kdy jejím uměleckým šéfem byl Alfréd Radok. Znovu se k Národnímu divadlu připojila v roce 2010.

Komorní scénou pražského Národního divadla je také Divadlo Kolowrat. Sídlí v podkroví Kolowratského paláce na Ovocném sadu a hrabě Jindřich Kolowrat – Krakovský tuto budovu pronajal v roce 1993 (a později i jeho potomci) Národnímu divadlu za symbolickou jednu korunu českou.

Od 1. dubna 1922 nese budova původní Nového německého divadla z roku 1888 nové jméno Státní opera, dříve se jmenovala Smetanovo divadlo. Státní opera je samostatný subjekt, ale spadá pod současné čtyři scény Národního divadla.

Národní divadlo, které se stalo celospolečenským vlastenectvím, mělo téměř čtyřicetiletý vývoj. Lišily se názory, jak měla celá koncepce vypadat. Neobstála úvaha, aby byla budova upravena v minimálním rozsahu a bylo tak zachováno jakési historické pojetí. Divadlo bylo stavěno pro společnost, a tak byl přijat návrh, který splnil moderní pojetí a umožnil denní provoz divadla.

3 Vývoj českého divadelnictví v letech 1918 – 1938

Jestliže mluvíme o první republice jako o době velkého kulturního rozmachu, nemůžeme to říct o českém a slovenském divadle. Nastala doba tvůrčího psaní, ale zájem o oficiální scénu nebyl takový, jak by se očekával. Můžeme tedy říct, že české a slovenské divadlo po první světové válce zcela upadlo, tato stagnace trvala až do roku 1923. Nastala divadelní krize. „*Chceme-li dnes dělati roční bilanci našeho divadelnictví za první rok republiky, vidíme, že jest zachváčeno krizí, jež rozvracuje i to, co se zdálo býti v našem divadelnictví pevným základem: jeho národní charakter*“ (Nejedlý; 1978).

Divadlo, které bylo po celou dobu nejlepší lidovou školou, začíná v důsledku politické a společenské situace nabírat zcela nový směr. Vedle oficiální scény Národního divadla, Divadla na Vinohradech, Národního divadla v Brně a divadla Josefa Kajetána Tyla v Plzni, Moravského divadla v Olomouci a Moravskoslezského divadla v Ostravě Slovenského národního divadla v Bratislavě a dalších se postupně začala rozvíjet neoficiální avantgardní scéna, která měla téměř neomezenou volnost, v případě porušení zásad byli plně zodpovědní za svou činnost. Patřilo sem Osvobozené divadlo – založeno 1925, Divadlo Vlasty Buriana – 1929, Divadlo Dada – 1927 a Divadlo D34 – 1933. Tvorba těchto avantgardních scén prošla třemi etapami, nejdříve to byl konstruktivismus, surrealismus a poté poetismus. Objevují se také poloamatérské scény, například DDOČ – Svaz dělnických divadelních ochotníků československých, jejichž ideologie tíhne ke komunismu, a Dělnický dramatický sbor Velké Prahy – Dědrasbor, založený Jindřichem Honzlem a Josefem Horou.

Ve všech velkých divadlech přichází rozkvět dramatu, moderní české komedie, opery, režie a loutkového divadla. Nejúspěšnějšími autory dramatické tvorby byli nepochybně Karel Čapek, například s dramaty *R.U.R. – 1920* či *Věc Makropolus – 1922*, mistr jevištního dialogu František Langer s hrami *Velbloud uchem jehly – 1923* nebo *Obrácení Ferdýše Pištory – 1929*, které byly obrazem stávajícího lidského života. Divadelní hry těchto osobností dosáhly evropského měřítka.

V opeře si místo umělce zasloužil Bohuslav Martinů, Leoš Janáček a nejvýznamnějšími režisérskými osobnostmi byli Jiří Honzl, Karel Hugo Hilar, Jiří Frejka a Emil František Burian.

Karel Hugo Hilar, tehdejší vedoucí divadelní činoherní scény pražského Národního divadla, přišel s návrhem, aby se herci podřídili režisérovi. Doposud to byli právě herci a

jejich hry, které dávali divadlu charakter a eleganci. Režisér tu byl jen proto, aby to uvedl v jednotný celek. Když se nad tím zamyslíme, začínají se nám do podvědomí vrývat jména režisérů a herci jako by ztráceli hodnotu. Ono divadlo, jak se říká, je a vždycky bude zrcadlem celé naší společnosti.

„Divadlo je podivuhodná věc. Režisér nechápe, co chce autor, herci nerozumějí, co po nich chce režisér, a diváci nevědí, co se děje na jevišti.“ August Strindberg⁴

V dětském divadle ve 30. letech 20. století začaly vznikat „první pokusy o uplatnění zcela nového přístupu k dramatickým a recitačním aktivitám dětí.“ (Císař 1998; s. 105). Významnou osobností tohoto výchovného hnutí byl Miloslav Disman. Jeho *Dismanův rozhlasový dětský sbor* je od roku 1935 dodnes součástí rozhlasu. Odehrál neuvěřitelných 332 repríz *Broučků* od Jana Karafiáta nebo 220 repríz Kolářovy *Rozmazlené Pamelky*. Soubor se stal vzorem pro další dětská divadla.

3.1 Velká československá divadla v letech 1918 – 1938

Kvůli pracovnímu propojení hlavních uměleckých osobností Národního divadla a Městského divadla na Vinohradech se v následujících dvou podkapitolách věnuji právě těmto dvěma kamenným divadlům.

Vzhledem k historii i umělecké činnosti dalších velkých československých divadel, které v té době také tvořily a tvoří dodnes naši divadelní kulturu, se ve třetí podkapitole zaměřuji na jejich stručnou charakteristiku.

3.1.1 Národní divadlo v Praze

Gustav Schmoranz byl již v době vzniku první republiky 19. sezónou ředitelem Národního divadla. Jeho nástupcem se stal v roce 1922 JUDr. Jaroslav Šafařovič, jenž v Národním divadle, které už bylo převedeno pod zemskou správu, setrval až do roku 1931. Poslední ředitelem Národního divadla první republiky byl JUDr. Stanislav Mojžíš – Lom.

Libretista Jaroslav Kvapil byl ve funkci činohry Národního divadla do roku 1918, kdy přijal funkci sekčního šéfa na ministerstvu školství. Po jeho odchodu se divadlo ocitlo v umělecké krizi. Nástupcem se stal až 1. ledna 1921 Karel Hugo Hilar, který předtím působil v Městském divadle na Vinohradech. Hilarovi se podařilo scénu vyburcovat k další tvořivosti

⁴ August Strindberg byl nejznámějším švédským i světovým spisovatelem v 70. letech 19. století.

a najít nové náměty, které by odpovídaly současnému životu. Jak už jsem zmínila v úvodu, přišel s novým konceptem, kdy se všechny umělecké a organizační složky podřizovaly osobnosti režiséra. Navrhl také, aby se činohra a opera uváděla jako samostatné soubory, avšak tento návrh, jako i mnoho jiných, zůstal jen teorií. Změny, které s sebou Hilar přinesl, nesklidily velký úspěch. Na protest proti jeho vedení odešel v roce 1925 nadějný herec, žák Jaroslava Kvapila, Jaroslav Hurt. Mezi herci Hilar nebyl moc oblíben, možná tomu nasvědčoval fakt, že většina herců mu nerozuměla, tvrdě a nekompromisně šel proti všem. „*Hilar jako režisér byl tvrdý až brutální, snad i surový, ale jakmile si uvědomil, že přestřelil, okamžitě vše obrátil v žert. Řekl jsem již, že často budil dojem, jako by nebyl normální. Snad opravdu nebyl, ale jsem si jist, že si toho byl vědom a vše zastíral podivným šaškováním. Řekli byste cvok. Právě tak si počínal i v práci s herci. Dráždil je, ironizoval, zesměšňoval, až někdy herečky i plakaly, ale zajímavé bylo, že vždycky z takových provokací vyšlo něco nového, že v nás vyburcoval a objevil zcela nový tón, překvapující herecký projev, o němž jsme sami netušili, že jsme ho schopni. Zpočátku zkoušel pravidelně na přeskáčku, nač měl právě náladu. Zdálo se, že nemá žádný plán, žádnou představu, měnil aranžmá, rozbíjel scény napadř, až jsme často pochybovali, že dá hru vůbec dohromady. A přece, kdesi v jeho nitru už zral přesný záměr, a kdy uzrál, začal skládat obraz z rozbitých scének a výstupů, jako by skládal mozaiku z barevných skliček. Mozaiku, která je pevnější, trvalejší a cennější než každý jiný obraz. Pak už pracoval rychle, s bolestnou vášní pravého umělce. Na velkých zkouškách na jevišti si už herců skoro nevšímal, byl úplně zaujat světlem a dekoracemi. Z. Štěpánek (1961)“ (Černý, Kolárová 1983; s. 76).*

Jak dokazuje svědectví herce Zdeňka Štěpánka, nemůžeme říct, že by Karel Hugo Hilar k lidem a situacím přistupoval klidně, ale můžeme říct, že přes všechny potíže a rozepře dokázal zapůsobit a sestavit znamenitý herecký soubor se znamenitými divadelními hrami.

V roce 1920 v divadélku Rokoko objevil Hilar v kabaretu komika Sašu Rašilova⁵. Hilar tenkrát pronesl: „*Z toho klauna udělám herce*“ (Chmel 2006; s. 23). Rozhodnutí Hilara přijmout na naší první scénu komika z kabaretu vyvolalo velké pobouření mezi sólisty a Jaroslavem Hurtem, který si stěžoval všude, kde jen to šlo. Později se však ukázalo, že tento krok byl velice správný a že Saša Rašilov je hoden stát na prknech Národního divadla.

⁵ Saša Rašilov, který se narodil 6. září 1891 a zemřel 3. května 1955, byl dědeček známého českého herce Saši Rašilova mld. 26. července 1972.

Rašilov se dokázal Hilarovi postavit a zastat se i členů v hereckém souboru, když se v Hilarovi doslova vařila krev. Herečka Vlasta Fabiánová tehdy napsala: „*Nepoznala jsem živějšího herce, živějšího člověka. Podle mne to byl jeden největších herců naší generace. Ke mně zvláště přilnul. Už když jsem studovala konzervatoř a pohostinsky hrála v Národním v Soudu lásky. Jednou mě Hilar vláčel při pověstném záchvatu vzteku za vlasy po jevišti a křičel na mě, když tu se objevil Saša Rašilov, postavil se proti němu jako Golem a zařval: „Tak a dost! Jakmile ji okamžitě nepustíte, zabiju Vás!“*“ (Chmel 2006; s. 46).

Soudím, že Hilar nebyl klidný vyrovnaný člověk, ale nějakým svým kouzlem dokázal k sobě lidi připoutat. Působnost K. H. Hilara v Národním divadle lze definovat na dvě etapy, tou první je období mezi 1921 – 1925 a druhé v letech 1925 – 1935, které se nese v duchu civilismu.

Hilar zemřel 6. března 1935 a jeho nástupcem se stal univ. prof. PhDr. Otokar Fischer⁶ až do své smrti 12. března 1938.

Na přelomu 20. a 30. let byli do Národního divadla přizváni i umělci z avantgardní scény, Jiří Frejka, Vladimír Gamza a Václav Šulc, kteří navázali na K. H. Hilara a pokračovali v moderním pojetí divadla.

V roce 1923 do Národního divadla nastoupil jako lektor a později (1928) jako dramaturg František Götz.⁷

Nejvýznamnější režisérem Národního divadla za první republiky se stal v roce 1922 Karel Dostal, který vnesl do divadla vysokou úroveň jevištní řeči, jeho úkolem bylo rozšířit repertoár činohry Národního divadla a Vojta Novák, který byl režisérem velice jemným a harmonickým. Také operní režisér Ferdinand Pujman⁸, angažovaný od roku 1926, se svou pohybově-hereckou složkou si zasloužil přední místo umělce. Karel Dostal čerpal především z německé divadelní kultury, kterou navštěvoval před vznikem ČSR. Je svým stylem přiřazován k novodobému klasicismu.

⁶ Prof. PhDr. Otokar Fischer byl překladatelem, dramatikem divadelní kritikem, který odsuzoval fašismus.

⁷ František Götz byl spoluzakladatelem a kritikem brněnské „Literární skupiny“, která konkurovala Devětsilu. Výchozím bodem Literární skupiny byl expresionismus (Císař 2004; s. 124).

⁸ Ferdinand Pujman byl manžel spisovatelky psychologických a sociálních próz Marie Pujmanové, rozené Hennerové.

Šéfem opery v době vzniku první republiky byl už 18 let skladatel a dirigent Karel Kovařovic. Vystřídal ho 15. prosince 1920 tehdejší dramaturg, skladatel Otakar Ostrčil. Působil ve funkci až do své smrti 20. srpna 1935. Jeho nástupcem, posledním šéfem opery Národního divadla v meziválečné době, se stal dirigent Václav Talich.

Koncem první republiky se Národní divadlo připojuje k avantgardě a spolu bojují proti fašismu. Na prknech oficiální scény se hrají hry Karla Čapka – *Bílá nemoc* 1937, *Matka* 1938, nebo Vítězslava Nezvala – *Jezero Ukereve*. Umělci avantgardy J. Voskovec, J. Werich a Emil František Burian, ale také Jiří Frejka z Národního divadla mobilizují své síly a bojují za českou kulturu.

Ani tak velké osobnosti nezabránili útoku Němců, a když v březnu roku 1939 nacistické Německo napadá Polsko, československá kultura se propadá a vzniká propast, která poznamená celý historický vývoj.

3.1.2 Městské divadlo na Vinohradech

Městské divadlo na Vinohradech je druhým divadlem oficiální scény v Praze. Název „Městské divadlo“ vznikl po první světové válce, kdy divadlo přejal pražský magistrát (Císař 2004, s. 116). Po odchodu Karla Huga Hilara byl v roce 1921 novým ředitelem jmenován Jaroslav Kvapil. Funkci dramaturga přijal novinář a spisovatel Karel Čapek, který vystupoval i jako režisér. Inscenoval například hry *Stará historie – 1921*, *Cenci – 1922*, nebo uvedl premiéru vlastního dramatu *Věc Makropolus – 1922*. Vrchním režisérem se stal o dva roky později Jan Bor, spolu s ním působil v divadle od roku 1923 ještě režisér Bohuslav Stejskal.

3.1.3 Mimopražská oficiální scéna v letech 1918 – 1938

České divadlo se dále rozvíjelo i v jiných velkých městech v Čechách a na Moravě. V Brně vzniklo v roce 1881 po vzoru Národního divadla v Praze Národní divadlo v Brně, které má tři scény. První dvě už byly založeny v 18. a 19. století – Divadlo Reduta v roce 1767 a Mahenovo divadlo v roce 1882. Janáčkovo divadlo vzniklo až v roce 1965.

V Mahenově divadle se během první republiky uvedly například premiéry šesti oper Leoše Janáčka. Činoherní soubor patří k nejstarším v naší republice, působí zde od roku 1884. Velkou osobností v době první republiky byl spisovatel a dramatik Jiří Mahen, po kterém je divadlo pojmenovaná. V letech 1918 – 1922 byl jedním z nejlepších dramaturgů, které kdy divadlo mělo. Počet činoherních premiér bylo kolem čtyřiceti. Jedním z nejlepších režisérů byl od počátku 30. let například Josef Skřivan.

Na přelomu 20. a 30. let působili v Mahenově divadla ve funkcích dramaturga a režisérů Jindřich Honzl a E. F. Burian.

Divadlo Reduta bylo do roku 1919 využíváno jako německé divadlo, po té se v něm střídaly české a německé hry.

Moravské divadlo Olomouc sídlí v jedné nejstarších divadelních budov v republice, která byla postavena v roce 1830. Od roku 1920 je divadlo stálou českou scénou. V letech 1921 – 1931 byl ředitelem Antonín Drašar, jeho zásluhou mělo divadlo velmi dobré hodnocení ve srovnání s jinými mimopražskými soubory. Na jednu sezónu angažoval jako režiséra E. F. Buriana. Hráli zde například herci Otomar Korbelář, Jaroslav Průcha nebo Jarmila Kurandová.

Národní divadlo moravskoslezské v Ostravě má dvě scény – Divadlo Jiřího Myrona bylo dostavěno už v roce 1894, jmenovalo se ještě Národní dům. Druhá budova – Divadlo Antonína Dvořáka bylo otevřeno v roce 1907. Čtyři umělecké soubory tehdejšího Národního divadla moravsko-slezského zahájily činnost 12. srpna 1919. V Národním domě působil v roce 1924 jako herec Jiří Myron a po jeho smrti v roce 1954 nese divadlo jeho jméno.

Slezské divadlo v Opavě má budovu z roku 1805 a v témže roce bylo i slavnostně otevřeno. V rozmezí let 1919 – 1938 se pronajímalo pro představení českých her.

Divadlo Josefa Kajetána Tyla v Plzni má v současné době tři scény, pouze tzv. Velké divadlo bylo otevřeno už v roce 1922 tradičně představením opery *Libuše* od Bedřicha Smetany. Další dvě scény jsou moderní budovy z 21. století.

Divadlo F. X. Šaldy, dříve Soukenické divadlo bylo slavnostně otevřeno v roce 1820. Stávající historická budova byla postavena v roce 1883. Na jevišti se až po roce 1918 hrály ve větší míře české hry.

Jihočeské divadlo v Českých Budějovicích bylo jako profesionální scéna založeno 1919, tehdejším ředitelem byl režisér Karel Dostal. Ale už v roce 1856 zde s tehdejšími kočovnými naposledy ve svém životě vystoupil ve své hře *Chudý kejklíř* režisér, dramatik a herec Josef Kajetán Tyl.

Slovenské národní divadlo v Bratislavě vzniklo v roce 1920, ale nejstarší budova byla zprovozněna v roce 1886. Opera začala svou činnost premiérou Smetanovy *Hubičky*. Ve stejné době uvedl činoherní soubor premiéru *Maryši* bratrů Mrštíkových. Hry se uváděly

převážně v českém jazyce. V letech 1921 – 1922 jezdil činoherní soubor po Slovensku a hrál ve slovenštině.

Štátné divadlo Košice má hlavní scénu v historické budově 1899, ale jeho první budova byla uvedena do provozu v roce 1788. V roce 1924 vzniklo Východoslovenské divadlo se stálým činoherním, operetním a operním souborem, ovšem o pět let později divadlo zaniklo. V roce 1937 bylo opět otevřeno už jen jako pobočka bratislavského Slovenského národního divadla. Jako samostatné divadlo vzniklo až po druhé světové válce v roce 1945.

Štátná opera v Banskej Bystrici byla postavena v letech 1927 – 1929. Stavba byla prohlášena za národní památku.

3.2 Malá československá divadla v letech 1918 – 1938

Divadelní vývoj velkých i malých scén nejen v Praze, ale i v ostatních velkých městech Čech a Moravy byl propojený. Divadlo dělají osobnosti, bez malých divadel by nebyla ta velká, proto se v následujících podkapitolách seznámíme s hlavními divadly malých forem.

3.2.1 Osvobozené divadlo

Na podzim roku 1920 v Praze byla založena mladou generací avantgardní skupina Devětsil, sdružení básníků, spisovatelů, kritiků, ale i herců a režisérů, kteří se poznali na středních školách. Skupinu seskupil teoretik Karel Teige a spisovatel Vladislav Vančura, který se stal její předsedou. Od roku 1924 se hlásili především k poetismu, poezie vyjadřuje radost a krásu života, inspirací se pro poezii stává tanec, film nebo cirkus. V roce 1922 vzniklo první avantgardní poetické drama Vítězslava Nezvala *Depeše na kolečkách*⁹, které manifestačně ohlásilo divadelní avantgardu. Jak napsal Jindřich Honzl: „*Poezie krátce proniká celé divadlo, jeho všechny stránky. Učinit divadlo s hercem, jevištěm a vším materiálem scény živou bytostí, tak básnickou, aby se celé stalo hvězdou, divadelním starem, jež by mohla vzejít jako jiskřička naděje na obnovu možnosti divadelní práce – to je představa a vůle, ze které Osvobozené divadlo vzniká*“ (Dvořák; 1988).

Devětsil, s hlavními protagonisty Jiřím Frejkou a Jindřichem Honzlem¹⁰, 19. února 1925 uvedlo své první divadelní představení *Georges Dandin* od Moliéra, které přejmenovali na *Cirkus Dandin*. Představení vyvolalo paradoxně nesmírně pozitivní ohlas, v hledišti seděli

⁹ *Depeše na kolečkách* je drama ze sbírky *Pantomima* od Vítězslava Nezvala.

¹⁰ Jindřich Honzl je nazýván „*duchovním otcem*“ české divadelní avantgardy (Spurná 2013; s 12).

přední herci Národního divadla, pražští režiséři a výtvarníci a zbytek obecnstva tvořili lidé, kteří šli na běžné ochotnické představení. Vystoupení znamenalo jistý posun, divadlo se potřebovalo uvolnit od tradice a vnést trochu zdravého a nového ducha do divadla.

Skupina Devětsilu 8. února 1926 založila Osvobozené divadlo, jako vrchol svého uměleckého působení. Základní zásada Osvobozeného divadla se stal pořad „ne“, negace oficiálního divadla. Na scéně se v počátcích nejčastěji objevovala dramata od Vítězslava Nezvala, Vladislava Vančury a Adolfa Hoffmeistra.

Od roku 1927 se novými autory stali Jiří Voskovec a Jan Werich, kteří scénu Osvobozeného divadla nově formulovali. Jejich příchod upoutal širokou veřejnost. Se svou první hrou *Vest pocket revue*, která byla prvním představením jejich Osvobozeného divadla (uvedena 9. dubna 1927), se díky svým sólovým výstupům blížili více kabaretu než činohře. Hra sklidila gigantický úspěch, měla celkem 208 repríz. „*Voskovec a Werich se stali novým fenoménem českého divadla*“ (Spurná 2013; s. 19).

Nejvýznamnější představení, které Voskovec s Werichem uvedli, byly po roce 1932, jedná se o hry *Caesar – 1932*¹¹, *Kat a Blázen – 1934*, *Balada z hadrů – 1935*, *Rub a líc – 1936* a *Těžká Barbora – 1937*.

Osvobozené divadlo končí hrou *Pěst na oko, aneb Caesar se vrací* v roce 1938. 8. listopadu 1938 bylo divadlo přes nátlak nacistů uzavřeno a nikdy pak nebylo obnoveno. Po druhé světové válce na humor a poetiku Voskovce a Wericha navázalo Divadlo Semafor.

Na prknech Osvobozeného divadla se sešla řada významných osobností, začínal tu svou hereckou kariéru Emil František Burian, skladatel Jaroslav Ježek, herci Josef Trojan, Antonín Nálevka nebo Miloš Nedbal. Osvobozené divadlo bylo výchozím bodem jejich tvorby.

„*Na premiérách v Osvobozeném divadle jsme si také říkali, že kdyby při představení spadl strop, je po české kultuře. V hledišti totiž pravidelně sedělo všechno, co patřilo ke špičce české kultury - a nejen divadelní. Byli tam spisovatelé, malíři, sochaři, herci, kritici, muzikanti, skladatelé - jako kdyby ty premiéry organizoval nějaký všeobecný svaz české kultury.*“ *František Filipovský* (Tvrzník 1982; s. 161).

¹¹ Revue *Caesar* je vyjádřením společenské situace a stojí na počátku obratu Osvobozeného divadla k *politické satíře* (Spurná 2013; s. 24).

3.2.2 Divadlo Vlasty Buriana

Velmi úspěšným divadlem meziválečné kultury bylo Divadlo Vlasty Buriana, které bylo pomyslným odrazovým můstkem pro pozdější kariéru mnoha slavných herců. Vzniklo 1. září 1929 v sále hotelu Adrie, potom se přestěhovalo do přepychového paláce Báňské a hutní v Lazarské 7. Herec a později i režisér Vlasta Burian svými improvizacemi a parodováním měnil hry k nepoznání. „*Ovládal brilantně své tělo jako materiál, byl trénovaný jako artista, dokázal na úrovni ekvilibristiky předvádět zcela všední samozřejmost životní jevy jako neuvěřitelné*“ (Císař; 2004). Spolupracovali s ním například režiséři Martin Frič, Josef Rovenský a spousta slavných filmových herců. Činnost divadla byla ukončena v roce 1945. V současnosti nese toto divadlo jméno Divadlo Komedie.

3.2.3 Divadlo D 34

Ředitel, režisér a dramaturg Emil František Burian založil 16. září 1933 v koncertním sále Mozarteum v Jungmannově třídě své Divadlo D, které fungovalo až do roku 1941. Pro každou nadcházející sezónu se k písmenu D¹² přiřadil rok, v tomto roce tedy vzniklo divadlo D 34, divadlo dneška a mládí. Představení byly velice poetické, hudební a taneční. Stalo druhým politicky ostře sledovaným divadlem v meziválečném období. „*Bořivoj Srba pokládá léta 1935 – 1938 za vrcholné období, které přineslo nejzásadnější a nejradikálnější proměnu poetiky v českém divadle*“ (Císař; 2004).

Dalším neoficiálním divadlem bylo Divadlo Dada Jiřího Frejky z roku 1927, které bylo inspirováno italskou komedií dell'arte, ale mělo trvání pouhý jeden rok.

Za první republiky vznikala řada dalších malých experimentálních divadel, například Studio při Moravskoslezském divadle v Moravské Ostravě založené v roce 1929, Studio Oty Zítka v Plzni v letech 1930 – 1931, Divadlo mladých v Umělecké besedě 1933 – 1934 nebo Nové divadlo v pasáži Alfa v Praze.

Jak už bylo řečeno, všechna tato velká i malá divadla v Československé republice tvořila divadelní linii první republiky.

¹² Písmeno „D“ nebylo jen zkratkou slova, ale také označení jako „doba“, „dnešek“ nebo také „dělník“ a „družstvo“.

4 Národní divadlo v letech 1918 -1938

V Národním divadle (jako i v každé jiné profesionální scéně) zastává nejvyšší funkci ředitel, který má pod sebou šéfa činohry, šéfa opery, šéfa baletu. V době první republiky byly činohra i opera vedeny slavnými umělci, kteří v době svého uměleckého působení tento svůj soubor pozvedli do určité úrovně, proto repertoár premiér předkládám právě v rámci jejich funkčních období.

Baletu Národního divadla se na začátku 20. letů příliš nedařilo. Do roku 1945 byl nesamostatnou a umělecky nerovnoprávnou složkou, zcela podřízenou operě. Za šéfa opery Otakara Ostrčila nastalo sice příznivější období, výrazně se zkvalitnila interpretace hudebních předloh a výtvarná stránka inscenací, ale k zásadnímu zvratu v choreografii představení nedošlo. Z tohoto důvodu se dále zaměřuji jen na představení činoherní a operní.

4.1 Činohra

Činohra Národního divadla v době první republiky navázala nejen na svou historii v předešlých letech, ale i na své kořeny v Prozatímním divadle, na tradici českého obrozeneckého divadla spojenou i s kočovnými společnostmi. Umělci přicházeli do Národního divadla často i z kvalitních mimopražských divadel.

4.1.1 Karel Hugo Hilar, sezóny 1921 - 1935

V době vzniku první republiky byla činohra Národního divadla v umělecké krizi po odchodu Jaroslava Kvapila. Do čela činohry byl povolán až 1. ledna 1921 Karel Hugo Hilar a režisérské úspěchy na sebe nenechaly dlouho čekat. Jeho první zinscenovaná hra byla *Corionalus* – 1921, mezi nejúspěšnější však patřila Moliérova komedie *Zdravý nemocný* – 1921 a o rok později tragédie od Marlowa *Eduard II.* Jako nejúspěšnější můžeme ale uvést alegorické drama bratří Čapků *Ze života hmyzu*, které se hrálo v letech 1922 – 1924 a dočkalo se neuvěřitelných 93 repríz. Tato hra Hilara proslavila po celém světě. Zdeněk Nejedlý se o ní vyjádřil takto: „...připomínám, že to není kus ani vtipný ani účinný, aby to vysvětlovalo jeho úspěch. Naopak obecnost sedí docela chladně a dívá se. Ale tím právě vyšli autoři vstříc zrovna nejhoršímu obecnstvu, nemyslicímu a jen se dívajícímu, tu na válející se herečku, tu na všelijaké ty potvůrky sem a tam lezoucí. O myšlence není ani řeči. Jest to něco, co zabavuje obecnost jako opera nebo biografický šlágr. Proto lidé na to chodí a chodí. Kdo chce vidět, co je dnešní měšťáctví, až se jde jen na to podívat“ (Nejedlý 1953; s. 181). Karel Čapek

vstoupil do tvz. „Hurtovy mezivlady“¹³, v té době už byl nadějným dramatikem, Národní divadlo uvedlo v roce 1920 jeho *Loupežníka* a v roce 1921 drama *R.U.R.* Na podzim roku 1922 měla premiéru jeho další hra *Věc Makropolus*, která sklídila mimořádný úspěch. Také *Námluvy Pelopovy – 1923* od Jaroslava Vrchlického byly velice úspěšné, roli Hippodamie ztvárnila Jarmila Kronbaerová a krále Oinomaose Václav Vydra. Hilar měsíc po uvedení premiéry *Romea a Julie*, která byla výsledkem jeho uvolnění expresionismu, dostal první záchvat mrtvice, bylo mu necelých čtyřicet let. Hra vzbudila velký zájem kritiků a odezva v tisku byla více než rozporná. Zastání našel u významného francouzského kritika Romaina Rollanda, který byl s hrou maximálně spokojený. „*Drahý pane Hilaro, spěchám, abych vyjádřil Vám ze včerejšího představení. Konečně! Viděl jsem hrát Shakespeara... Tisknu Vám srdečně ruku, s díky Váš oddaný Romain Rolland 21. května 1924*“ (Konečná 1984; s. 163-164).

Hilar po krátké pauze v roce 1924, kdy se léčil ze záchvatu mrtvice, nastoupil do Národního divadla s nadšením. Uvedl tehdy hru Rollandovy *Hry o lásce a smrti*, která odpovídala současnému chápání společnosti. Hlavní role ztvárnili herečka Eva Vrchlická s Václavem Vydrou a Romanem Tumou. Mezi nejúspěšnější hry 20. let patří *Hamlet – 1926*, *Faust – 1928* a *Adam Stvořitel 1929*. V roce 1932 byla v Národním divadle uvedena první slovenská hra Josefa Gerogora Tajovského *Úsvit nad Slovenskem*, která pojednávala o boje za svobodu Slováků.

Činohra se za první republiky nesla ve stopě Masarykova působení ve vládě. Mezi diváky panovala jistá rozlišná mentální úroveň, v hledišti seděli diváci drobné buržoazie, diváci lidoví a diváci z horní měšťanské vrstvy. Když se na scéně Národního divadla 16. března 1923 hrála komedie *Dítě* v režii Karla Dostala a pronikla k lidovým divákům, vzbudila se ostrá kritika vyššího společenstva, které to bralo jako útok.

„*Divadlo se stalo chloubou české buržoazní kultury, ale ovšem i – jako v poslední době – předmětem útoků buržoazní pakultury. Doufejme, že při novém jubileu to bude proletariát, jenž se v něm bude cítit se svými kulturními snahami doma.*“ *Rudé právo 1923* (Císař, Kolářová 1983; s. 82).

¹³ V letech 1919-1920 se činohře říkalo „Hurtovo mezivládí“, kdy herec Hurt měl se šéfem činohry Hilarem vzájemné neshody, osobní i umělecké.

Hra *Napoleonových sto dní*, uvedená v roce 1923, vzbudila celkem velký kulturní rozruch. Autorem byl fašistický diktátor Benito Mussolini a hra působila protidemokraticky. Režiroval ji Karel Dostal, který stál na straně boje proti fašismu.

Když se nad naší zemí začala stahovat mračna, němečtí fašisti nás začali okupovat, došlo u Hilara k novému tvůrčímu pojetí, uvedl *Gogolovou Ženitbu – 1932* a *Sen noci svatojánské – 1933*. Poslední jeho hrou bylo drama od O'Neilla *Smutek sluší Elektře – 1934*, ve které si zahrála manželka Karla Čapka Olga Sheinplflugová.

Karel Hugo Hilar nebyl v Národním divadle jedinou režisérskou hvězdou, vedle něj pracovali ještě Karel Dostal, avantgardní umělec Jiří Frejka, který do divadla přišel v roce 1930, a Vojta Novák. Karel Dostal zpracovával především hry filozofické. Hilar vkládal do herců hlavně ideovou hodnotu, Dostal se snažil tuto hodnotu zdokonalit. Z jeho her můžeme uvést *Dítě – 1923*, *Šest postav hledá autora – 1923*, *Svatá Johana – 1924* nebo *Farma pod jilmy – 1925*.

Vojta Novák se svým repertoárem mířil více k lidem, jeho veselohry a dramata sklídily neobvyklý úspěch. Mezi jeho první režisérské úspěchy v Národním divadle můžeme považovat Čapkovou hru *Loupežník – 1920* a *R.U.R. – 1921*. Hry *Ze života hmyzu* a *R.U.R.* se hrály po celém světě. Karel Čapek v roce 1927 přestal psát z mnoha důvodů. „*Například proto, že pokud člověk píše hry pro divadlo, vyrábí vlastně jen polotovar. Není to hotové dílo, teprve režisér a herci je plně realizují. Chce-li se autor definitivně vyjádřit, musí spíše psát román. V románě je víc on sám. Román je vděčnější*“ (Konečná; 1984). K. H. Hilar se snažil Čapka několikrát vyzvat, ale marně.

Velkou zásluhu na novém uměleckém pojetí a omlazení Národního divadla, měl příchod režiséra Jiřího Frejky, velké avantgardní osobnosti Osvobozeného divadla. Skloubilo se poetické divadlo s divadlem psychologickým, toto rozhodnutí mělo pozitivní vliv na český divadelní vývoj. Hilar s velkým nadšením založil Studio Národního divadla – 1930, které však brzo zaniklo. Mezi nejúspěšnější hry režiséra Frejky byly *Milenci z kiosku – 1932* od Vítězslava Nezvala, *Zástupové – 1932* od Františka Xavera Šaldy nebo *Isabela na rozcestí – 1934* od Jeana Giraudoux. Není pochyb, že se Jiří Frejkav roce 1933 stal Hilarovým osobním asistentem. Krátce na to Karel Hugo Hilar 6. března 1935 umírá.

Národní divadlo ve 20. letech tvořilo nespočet vynikajících herců. Eduard Kohout, Bedřich Karen a Václav Vydra dokonale plnili přání a cíle K. H. Hilara. Zaměřoval

se na pudové chování člověka a jeho podvědomí. Eduard Kohout, který byl mistr masek, toho dokázal využít, nebylo poznat, jestli je to šarmantní muž, nebo pouliční šašek. Také Saša Rašilov, kterého Hilar obsadil do svého souboru, dokázal přesně vyjádřit groteskní role. Nejvíce na sebe jako herce upozorňoval Ladislav Pešek. Jako komik se velice proslavil Hugo Haas a velmi oblíbený byl Zdeněk Štěpánek, František Smolík, Jan Pivec, Jaroslav Vojta, Otomar Korbelař nebo Stanislav Neumann. Z hereček to byly zejména Růžena Nasková, která působila v Národním divadle 41 let, dále například Zdenka Baldová, manželka K. H. Hilara, Leopolda Dostalová, Jiřina Šejbalová, nebo již zmíněna Olga Sheinpflugová. Herečka Marie Hübnerová, která dokázala hrát bez sebevětšího sentimentu a hlavně rovnocenně proti mužům, se dokázala přizpůsobit novému vedení, i tak krutý Hilar dokázal k její osobnosti přistupovat s respektem a porozuměním. Byla první herečkou, která dostala státní ocenění za herectví. Většina výše zmíněných herců získala popularitu také na filmovém plátně.

Hilar během svého působení vytvořil celkem 16 inscenací, „*v nich drtivou vizi lidského osudu, Sofoklova Oidipa s Eudardem Kohoutem – 1932, O’Neillovu tragédii Smutek slyší Elektře s Kristinou Leopoldy Dostálové a Lavinií Olgy Scheinpflugové – 1934*“ (Císař 1983; s. 34).

4.1.2 Otokar Fischer, sezóny 1935 – 1938

Národní divadlo počátkem 30. let s Otokarem Fischerem začalo bojovat proti fašismu a připravovat se na druhou světovou válku. V posledních předválečných letech 1935 – 1938 se stal šéfem činohry. V programu z roku 1937 uvedl: „*My, Národní divadlo, chceme být, čím káže žár a zákon dnů, ne móda.*“ (Císař, Kolárová 1983; s. 92).

Ne náhodou se začaly objevovat hry, které byly namířeny proti fašismu a okupaci, například *Jezero Ukereve – 1936* od Vladislava Vančury nebo *Kde se žebra - 1937* od Edmonda Konráda. Do repertoáru přispěly i zahraniční klasiky, kupříkladu *Revizor – 1936* od N. V. Gogola nebo *Boris Godunov – 1937* A. S. Puškina v režii Jiřího Frejky. Rok 1937 však patří bezpodmínečně Karlu Čapkovi a jeho hře *Bílá nemoc – 1937*, která varuje před nástupem nacismu, režíroval ji Karel Dostal. O rok později, na jaře 1938, při uvedení dramatu *Matka* zastihla společnost zpráva, že šéf opery Otokar Fisher zemřel.

Po premiéře *Matky – 1938* se divadlo „*odklonilo od bojového postoje a ujalo se role posilovatele národní hrdosti a hledače mravních jistot*“ (Černý 1983; s. 36).

Novým šéfem činohry byl v roce 1938 jmenován Jan Bor. V té době vydali kulturní pracovníci manifest *Věrní zůstaneme!*, protože situace v Čechách začala být velice dramatická a těžká. Na sklonku svobodné země Národní divadlo obnovilo premiéru Čapkova *Loupežníka* a v Mnichově se rozhodovalo o osudu Československa. O půl roku později, 25. prosince 1938, zemřel Karel Čapek.

4.2 Opera

Opera Národního divadla za první republiky měla silnou vůči osobnost v dirigentu a skladateli Karlu Kovařovicovi, který už v roce 1916 připravil úspěšnou pražskou premiéru Janáčkovy *Její pastorkyně*. Měl k dispozici soubor vynikajících interpretů, který mu umožňoval ničím neomezený dramaturgický rozlet. „*Opera neprošla po roce 1918 obdobím mezivládí, závěr éry Kovařovicovy povlovně prolul do éry osrčilovské*“ (Černý; 1983).

4.2.1 Karel Kovařovic, sezóny 1918 – 1920

Karel Kovařovic vedl operu Národního divadla již od roku 1900, ale do podvědomí diváka a společnosti se operní žánr dostal až v roce 1919. Tehdy uvedl Smetanovu *Prodanou nevěstou* v Bratislavě a diváci byli nadšeni. Ještě v tomto roce Národní divadlo uskutečnilo zájezd do Londýna, Paříže, Bernu, Curychu a Ženevy, kde Mařenku zpívala Ema Destinová, slavná světová pěvkyně, která však měla angažmá v Národním divadle v Praze z politických důvodů zamítnuté.

Sezóna začala oslavou výročí narození Bedřicha Smetany, který by slavil 95 let. Vzhledem k vážnému onemocnění, kterým šéf opery Karel Kovařovic trpěl, povolal na své místo Otakara Ostrčila, který se ujal nejenom dramaturgie, ale také Kovařovicova repertoáru, Ostrčil však plně respektoval jeho připomínky. Karel Kovařovic po těžké nemoci 6. prosince 1920 zemřel.

Mezi přední operní pěvkyně této doby patřila Marta Krásová, česká altistka, jejíž rozsah hlasu sahal od kontraaltových hloubek až do výšek sopránů, Ada Nordenová, neteř J. B. Foerstra, působila zde v letech 1924 – 1942 jako mladá sopranistka s rozsáhlým repertoárem. Sopranistka Anna Slavíková byla oporou Karla Kovařovice při uskutečňování jeho dramaturgických plánů. Marie Podvalová angažovaná získala za svůj soprán obdiv nejširších vrstev. Mezi její významné role patří Libuše, která se v jejím podání stala symbolem.

Významnými pěvci velkých rolí byli například tenorista Otakar Mařák, Václav Novák a Zdeněk Otava vynikali mohutným barytonem a slavným basistou byl Vilém Zítek.

4.2.2 Otakar Ostrčil, sezóny 1920 – 1935

V roce 1920 Otakar Ostrčil uvedl svou první nevýznamnější novinku spisovatele Svatopluka Čecha *Výlety pana Broučka na Měsíc a do 15. století*. Tato opera byla prvním krokem k proměně pěveckého souboru v duchu Ostrčilových představ. Jak už to bývá, ani toto dílo nebylo diváky natož kritiky vůbec pochopeno. Po smrti Karla Kovařovice nastává v opeře období, kterému říkáme ostrčilovské. Ostrčil měl ve všem jasno, ke své práci a spolupracovníkům přistupoval velice citlivě a pečlivě. Spřízněnou duši našel v režisérovi Ferdinandu Pujmanovi, který byl v divadle oficiálně angažován až v roce 1926, a výtvarníkem Františkem Kyselou, se kterými vytvářel nový reprodukční styl. Ostrčil se ničeho a nikoho nebál, k mladým začínajícím umělcům přistupoval s pokorou, a dokonce jim zadával i důležité úkoly. V Národním divadle se tedy ve dvacátých letech objevují dvě výrazné osobnosti „diktátor a manipulátor“ Karel Hugo Hilar a mírumilovný, lidský a obětavý Otakar Ostrčil.

Základem Ostrčilova repertoáru byly opery od Bedřicha Smetany, Antonína Dvořáka a Leoše Janáčka. Ze světových autorů to byl Čajkovský, Mozart, Wagner, Gluck a Beethoven. Cílem bylo dát opeře jistý tvar, celistvost, mnohdy tak opery působily pro diváky velice střídmě, ale díky této jednoduchosti se opera Národního divadla povznesla mezi přední evropskou operní scénou. „*V zájmu této umělecké jednotnosti nedopouštěl, aby některá ze složek vybočovala ze stylu skladatelova díla*“ (Černý, Kolárová; 1983).

V roce 1922 Ostrčil a Pujman připravovali ke stému výročí narození Bedřicha Smetany¹⁴ cyklus jeho osmi oper. Zahájili ho *Tajemstvím – 1922*, *Hubičkou – 1923* a *Prodanou nevěstou – 1923*. Vrcholným dílem Otakar Ostrčila byla Smetanova devátá nedokončená opera *Viola*, která ukončila tento jubilejní Smetanův cyklus v roce 1924.

Ostrčil v „jubilejních cyklech“ dále pokračoval, v sezóně 1924 – 1925 uvedl Fibichův cyklus, který tvořil celou plejádu Fibichovy tvorby. Největší úspěch měla *Nevěsta messinská* a trilogie *Hippodamie*. V květnu 1929 uvedl k 25. výročí úmrtí Antonína Dvořáka¹⁵ cyklus

¹⁴ Bedřich Smetana narozen 2. března 1824 – 12. května 1884.

¹⁵ Antonín Dvořák narozen 8. září 1841 – 1. května 1904.

jeho devíti oper a jednoho koncertu. Ostrčil měl pečlivě nastudovaná všechna díla oproštěna od divadelních manýr. Jako první uvedl tragickou *Vandu*, dále komickou operu *Tvrdé palice*, pak následovaly opery *Šelma sedlák*, *Čert a Káča* a *Rusalka*. Tento cyklus názorně ukázal zápas o jevištní výraz a styl.

V sezóně 1929 – 1930 uvedl na scénu Národního divadla cyklus oper J. B. Foerstra *Debora*. Následoval v letech 1930 – 1931 cyklus oper od Vítězslava Nezvala *Dědův odkaz*, *Karlštejn* a *Zvíkovský rarášek*.

Postupně v Národním divadle uvedl Otakar Ostrčil premiéru všech oper od Leoše Janáčka – *Příhody lišky Bystroušky* v roce 1925, velký zájem měl ale o operu *Věc Makropolus* na námět Karla Čapka. „*Janáček byl hluboce zaujatý fantastickým námětem o dlouhověkosti a silou dramatického náboje Čapkovy hry, operu zkomponoval v roce 1925*“ (Černý, Kolářová 1983; s. 104). Vzhledem k tomu, jakou kritiku Janáček zastával vůči režiséru Pujmanovi, operu režíroval Josef Munclinger. Nečekaně však byla opera přijata rozpačitě a kritici nedokázali pochopit modernost tohoto troufalého díla. Leoš Janáček byl u uvedení oper přítomen, bohužel premiéry své poslední opery *Z mrtvého domu* se nedožil. Dílo bylo uvedeno až tři roky po jeho smrti.¹⁶

V roce 1926 kdy Ostrčil uvedl dramatické dílo Albana Berga *Vojcek*, netušil, jaký rozruch ve společnosti nastane. Hra byla doslova „vypískána“, nic takové se do této doby, ani později nestalo. Skandální provokace byla vyvolána politickou pravicí, která ostře protestovala proti dalším hrám. Když politická bouře „vojcek“ ustala, dostalo se Ostrčilovi nečekané zásluhy a byla mu za *Vojcka* udělena státní cena.

Kariéra Otakara Ostrčila v Národním divadle skončila uvedením jeho opery *Honzovo království* v roce 1935. Toto dramatické dílo bylo vyvrcholením jeho působení v Národním divadle. Po premiéře Otakar Ostrčil 20. srpna 1935 zemřel.

„*Patnáctiletou působnost Otakara Ostrčila lze shrnout statisticky, v Národním divadle bylo nastudováno: 102 českých a 85 cizích operních nebo baletních večerů, 12x Dvořák, 11x Smetana a Fibich, 8x Foerster a Novák, 7x Janáček, 4x Zich, 3x Blodek, Zamrzela, Martinů*“ (Černý 1983; s. 26).

¹⁶ Leoš Janáček narozen 3. července 1854 – 12. srpna 1928.

4.2.3 Václav Talich, sezóny 1935 – 1938

Šéfem opery Národního divadla se stal po Ostrčilové smrti Václav Talich, jeden z největších českých symfonických dirigentů České filharmonie, která za jeho vedení dosáhla světové úrovně. Svůj vlastní repertoár omezil. Dramaturgem jeho éry byl dirigent Zdeněk Chalabala, který v roce 1936 uvedl ruskou operu *Kníže Igor* od Borodina.

První jeho úspěšným představením byla *Rusalka* od Antonína Dvořáka 19. června 1936. Jak se ukázalo, „v čele opery byl postaven umělec přicházející s novou koncepcí nejen dirigentskou, ale i scénickou“ (Černý, Kolárová; 1983). Nebylo to ovšem jednoduché, protože do Národního divadla přišel v době hrozivého nástupu fašismu. Hned poté uvedl *Prodanou nevěstu*, kterou dvakrát přestudoval, pokaždé s jiným výtvarníkem, v režii Hanuše Theina.

Po uvedení opery *Prodané nevěsty* dirigoval Janáčkovu *Lišku Bystroušku* v roce 1937 a Fibichovu *Nevěstu messinskou* – 1938. Do 15. března 1939 nastudoval ještě: „dvě opery Smetanovy, operu Leoše Janáčka, Fibicha, dva mozartovské večery a večer Debussyho“ (Černý 1938; s. 37). Právě opery Smetanovy, Dvořákovy a Janáčkovy ho zapsaly do dějin české opery. Ze zahraničních umělců vyznával Glucka a Mozarta.

Poslední operou, kterou Václav Talich uvedl, byla 16. března 1938 *Julietta* Bohuslava Martinů v režii J. Honzla. O rok později, 15. března 1939, Němci obsadili „druhou republiku“, zřídili protektorát a začala druhá světová válka.

Závěr

Když jsem přemýšlela, které období Národního divadla zmapovat, napadla mě doba národního obrození a pak tato meziválečná léta, kdy naši předci začali vytvářet historii nového svobodného státu. Byla to doba v duchu Masarykových ideálů, doba demokracie a svobody ve svých počátcích ještě nepoznamenaná žádnou diktaturou.

Díky velké dostupnosti nejen knižních materiálů k mé bakalářské práci se mi podařilo naplnit všechny stanovené cíle, které jsem si určila.

Mnoho lidí chodí kolem Národního divadla dnes a denně a vůbec nemá představu, co se za zdmi divadla ukrývá a jaké příběhy touto budovou prošly. Kolik emocí, radostí, rivality, potlesku nebo i pláče toto divadlo zažilo, ale i stále zažívá.

Národní divadlo bylo vždy mezi divadelníky pojmem, nejvyšší metou jejich umělecké kariéry. V současné době je politika vedení činohry Národního divadla zarážející. Přála bych si, aby se vše vrátilo ke starým tradicím, kdy opravdu ve zlaté kapliče hrály a zpívaly největší hvězdy naší země.

„Mladá generace má pocit, že s ní přichází lepší svět. Stará garda má pocit, že s ní ten lepší svět odchází.“ Karel Čapek

Divadlo bylo, je a vždy bude odrazem naší společnosti. Vzhledem k nedochovaným či v té době ještě nepořízeným video záznamům představení nemůže veřejnost ani studenti herectví vidět tehdejší mistrovskou hereckou práci, která by ovšem bez práce režisérů, scénografů, kostýmních výtvarníků a dalších profesí nemohla existovat. Můžeme být vděční alespoň za filmové zpracování některých tehdejších her.

Ve své učitelské praxi bych chtěla tyto poznatky ze své bakalářské práce využít například při výuce české meziválečné literatury.

Conclusion

When I was thinking about which period of the National Theatre I should focus on I came up with this time of national revival and then the interwar years, when our ancestors began to create a new history of the free state. It was a time in the spirit of Masaryk's ideals of democracy. The time and freedom were still in their infancy unmarked by any dictatorship. The theater was, is and always will be a reflection of our society. Due to the unpreserved or simply from that time non-existent video recordings it is not possible to show to the public or students of acting the amazing performances of former actors. However, nothing would be possible without stage directors, costume designers and other professionals. We can be grateful at least for the film adaptations of some of the former performances and plays.

Due to the large availability of library material I managed to meet all the objectives that I have identified.

Many people walk around the National Theatre today and every day and they have absolutely no idea what is hidden behind the walls of the theater and what stories have happened in this building. How much emotion, joy, rivalry, or applause and tears, this theater has experienced.

The National Theatre has always been between the highest goal of artistic careers of all actors and actresses. Currently, the policy guidance of the National Theatre is quite striking. I wish everything returned to the old traditions when in the Golden Chapel only the biggest stars of our country performed and sang.

"The young generation feels that with them a better world is coming. The old guard has the feeling that with them the better world is leaving. "Karel Čapek

In my teaching experience I would like to use this knowledge when teaching the Czech interwar literature.

Seznam bibliografických citací

Knižní literatura

1. BĚLIMA, Pavel. *Dějiny zemí Koruny české II*. 2. vyd. Praha: Paseka, 1993, 329 s. ISBN 80-85192-60-8.
2. BENEŠOVÁ, Zdeňka a Petra STRAKOVÁ. *Busty v Národním divadle*. 1. vyd. Praha: Národní divadlo, 2010, 193 s. ISBN 978-80-7258-331-7.
3. BENEŠOVÁ, Zdeňka a Taťána SOUČKOVÁ a Dana FLÍDROVÁ. *Divadlo před oponou: Národní divadlo*. 2. vyd. Praha: Národní divadlo, 2013, 45 s. ISBN 978-80-7258-422-2.
4. BENEŠOVÁ, Zdeňka, Taťána SOUČKOVÁ a Dana FLÍDROVÁ. *Národní divadlo: historie a současnost budovy*. 1. vyd. Praha: Národní divadlo, 1999, 128 s. ISBN 80-7258-001-9.
5. BROCKETT, Oscar Gross. *Dějiny divadla*. 8. vyd. Překlad Milan Lukeš. Praha: Lidové noviny, 1999, 948 s. ISBN 80-700-8096-5.
6. CÍSAŘ, Jan a Petra STRAKOVÁ. *Česká divadelní tradice: mýtus, nebo živá skutečnost?*. 1. vyd. Praha: Kant, 2011, 163 s. ISBN 978-807-4370-519.
7. CÍSAŘ, Jan. *Cesty amatérského divadla*. 1. vyd. Praha: IPOS, 1998, 444 s. ISBN 80-7068-129-2.
8. CÍSAŘ, Jan. *Přehled dějin českého divadla. II. Od roku 1862 do roku 1945*. 1. vyd. Praha: AMU, 2004, 218 s. ISBN 80-7331-027-9.
9. ČAPEK, Karel. *Věc Makropulos: Národní divadlo, činohra*. 1. vyd. Praha: Národní divadlo, 2010, 161 s. ISBN 978-80-7258-360-7.
10. ČERNÝ, František a Eva KOLÁŘOVÁ. *Sto let Národního divadla*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1983, 199 s. ISBN Nevedeno.
11. ČERNÝ, Jindřich. *Národní divadlo 1883-1983: stručný průvodce sto lety jeho umělecké práce*. 1. vyd. Praha: Národní divadlo, 1983, 118 s. ISBN Nevedeno.
12. ČERNÝ, František a BARTOŠ, Jaroslav. *Dějiny českého divadla*. 1. vyd. Praha: Academia, 1969, 429 s. ISBN Nevedeno.
13. DRLÍK, Vojen. *Moravské divadlo Olomouc 1920 – 2000*. 1. vyd. Olomouc: Moravské divadlo Olomouc, 2000, 152 s. ISBN Nevedeno.
14. DVOŘÁK, Antonín. *Trojice nejodvážnějších*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1988, 238 s. ISBN Nevedeno.

15. DVOŘÁK, František *O Národním divadle: zastavení s Františkem Dvořákem*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010, 94 s. ISBN 978-807-4220-579.
16. DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Josef Václav Myslbek. Umělec a člověk uprostřed své doby*. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1979, 400 s. ISBN Neuvedeno.
17. DVOŘÁKOVÁ, Zora. *Josef Zítek: Národní divadlo a jeho tvůrce*. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1983, 483 s. ISBN Neuvedeno.
18. ENQUIST, Petr Olov. *Strindberg – život*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1990, 237 s. ISBN80-207-0103-6.
19. GOLAT, Luděk. *Národní divadlo moravskoslezské*. 1. vyd. Ostrava: Národní divadlo moravskoslezské, 1999, 175 s. ISBN Neuvedeno.
20. HAMES, Peter. *Československá nová vlna*. 1. vyd. Praha: KMa, 2008, 344 s. ISBN 978-80-7309-580-2.
21. HART, Vratislav. *Jak to vlastně bylo*. 1. vyd. Praha: Ilsa, 2008, 334 s. ISBN 978-80-254-1405-7.
22. HELFERT, Jaroslav. *Národní divadlo v Brně*. 1. vyd. Praha: B. Kočí, 1918, 26 s. ISBN Neuvedeno.
23. HOLZKNECHT, Václav. *Jaroslav Ježek a Osvobozené divadlo*. 2. vyd. Praha: Arci, 2007, 402 s. ISBN978-80-86078-67-0.
24. HORA-HOŘEJŠ, Petr. *Toulky Českou minulostí. Třináctý díl*. 1. vyd. Praha: VIA FACTI, 2012, 221 s. ISBN 978-80-904103-3-6.
25. HRUBÝ, Arnošt. *V-W: Osvobozené divadlo*. 1. vyd. Ostrava: Meta, 1990, 14 s. ISBN Neuvedeno.
26. CHMEL, Ladislav. *Saša Rašilov a Saša Rašilov*. 1. Vyd. Praha: Petrklíč, 2006, 116 s. ISBN 80-7229-134-3.
27. JANKOVSKÁ, Barbara Teresa. *Divadelní dobrodružství Voskovce a Wericha: co jste ještě nečetli*. 1. vyd. Praha: Petrklíč, 2012, 255 s. ISBN 978-80-7229-361-2.
28. JINDROVÁ, Vlasta. *Národní divadlo*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1980, 286 s. ISBN Neuvedeno.
29. JUST, Vladimír. *Česká divadla – Encyklopedie divadelních souborů*. 1. vyd. Praha: Divadelní ústav, 2000, 615 s. ISBN 80-7008-107-4.
30. KARPAŠ, Roman. *Kniha o Liberci*. 2. vyd. Liberec: Dialog, 2004, 704 s. ISBN 80-86761-13-4.
31. KAZILOVÁ, Zdeňka. *Jihočeské divadlo*. 1. vyd. České Budějovice: E. W. A. edition, 1990, 152 s. ISBN 80-900175-0-9.

32. KLIMEK, Antonín. *Říjen 1918: vznik Československa*. 1. vyd. Praha: Paseka, 1998, 279 s. ISBN 80-718-5175-2.
33. KLIMEK, Lumír. *Slovník cizích slov*. 7. vyd. Praha: SPN, 2005, 864 s. ISBN 80-7235-272-5.
34. KONEČNÁ, Hana. *Čtení o Národním divadle*. 2. vyd. Praha: Odeon, 1984, 406 s. ISBN Neuvedeno.
35. KOVÁŘÍK, Vladimír. *Deset z Národního: slavné premiéry českých her na scénách Národního divadla*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1983, 516 s. ISBN Neuvedeno.
36. KSANDR, Karel, Alena ŠLOUFOVÁ a Dana FLÍDROVÁ. *Josef Schulz. 1840-1917: architekt, pedagog a památkář*. Vyd. 1. Praha: Národní galerie, 1992, 41 s. Archiv (Národní divadlo), sv. 1. ISBN 80-703-5036-9.
37. KSANDR, Karel, Alena ŠLOUFOVÁ a Dana FLÍDROVÁ. *Josef Zitek: architekt, pedagog a památkář*. Vyd. 1. Praha: Národní divadlo, 2009, 118 s. Archiv (Národní divadlo), sv. 1. ISBN 978-80-7258-988-3.
38. KUDĚLKA, Viktor. *František Langer: divadelníkem z vlastní vůle*. 1. vyd. Praha: Divadelní ústav, 1986, 256 s. ISBN Neuvedeno.
39. KUDĚLKA, Viktor. *Pátečníci*. Praha, 1989, 4 s. ISBN Neuvedeno
40. MENCLOVÁ, Věra a kol. *Slovník českých spisovatelů*. 2. vyd. Praha: Libri, 2005, 822 s. ISBN 80-7277-179-5.
41. MIKOLÁŠOVÁ, Vlasta. *Divadlo J. K. Tyla*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1991, 154 s. ISBN Neuvedeno.
42. NEJEDLÝ, Zdeněk. *O divadle a jejich umělcích*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1978, 224 s. ISBN Neuvedeno.
43. NEJEDLÝ, Zdeněk. *Z české kultury*. 2. vyd. Praha: Státní nakladatelství politické strany, 1953, 500 s. ISBN Neuvedeno.
44. OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000, 359 s. ISBN 978-80-86107-47-9.
45. PELC, Jaromír. *Meziválečná avantgarda a Osvobozené divadlo*. 1. vyd. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1981, 247 s. ISBN Neuvedeno.
46. PEROUTKA, Ferdinand. *Budování státu*. 4. vyd. Praha: Academia, 2003, 961 s. ISBN 80-200-1095-5.
47. PÍŠA, Antonín Matěj. *Divadelní avantgarda: Kritika z let 1926-1941*. 1. vyd. Praha: Divadelní ústav, 1978, 180 s. ISBN Neuvedeno.

48. PROCHÁZKA, Vladimír. *Národní divadlo a jeho předchůdci. Slovník umělců divadel Vlasteneckého, Stavovského, Prozatímního a Národního*. 1. vyd. Praha: Academia, 1988, 624 s. ISBN Neuvedeno.
49. PURGERT, Angelo a Jakub GANTNER. *1. republika: 1. Republic*. 1. vyd. Jindřichův Hradec: Trojzvuk, 2011, 108 s. ISBN 978-80-904718-0-1.
50. SEIFERT, Jaroslav. *Devětsil*. 1. vyd. Praha: Večernice, 2010, 247 s. ISBN 978-850-87310-22-9.
51. SEMAKOVÁ, Silvia. *Slovenské národné divadlo*. Bratislava: Tatran, 1980, 164 s. ISBN Neuvedeno.
52. SPURNÁ, Helena. *Dějiny českého divadla 2. Česká divadelní avantgarda (vybrané kapitoly)* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 42 s. ISBN 978-80-244-3605-0.
53. ŠNEJDAR, Josef. *Národní divadlo*. 2. dopl. vyd. Praha: Olympia, 1987, 306 s. ISBN Neuvedeno.
54. ŠORMOVÁ, Eva. *Česká divadla*. 1. vyd. Praha: Divadelní ústav, 2000, 615 s. ISBN 80-7008-107-4.
55. ŠTEFANIDES, Jiří. *Obrysy dějin českého divadla od jejich počátku do konce 19. století. Studijní text pro kombinované studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 86 s. ISBN 978-80-244-3582-4.
56. TVRZNÍK, Jiří. *Šest dýmek Františka Filipovského*. 2. vyd. Praha: Novinář, 1982, 348 s. ISBN Neuvedeno.
57. VODIČKA, Libor. *České divadlo 20. Století*. 1. vyd. Brno: Cerm, 1996, 20 s. ISBN 80-7204-031-6.
58. VOJTA, Jaroslav. *Má cesta k Národnímu divadlu*. 3. vyd. Brno: Melantrich, 1969, 178 s. ISBN Neuvedeno.
59. ZBAVITEL, Miloš. *Divadlo v Opavě: 200 let* 1. vyd. Ostrava: Montanex, 2005, 249 s. ISBN 80-7225-196-1.

Internetové zdroje

1. Divadlo Jiřího Myrona [online]. 2010 – 2015 [2015-04-22] Dostupné z <http://www.ndm.cz/cz/stranka/24-divadlo-jiriho-myrona.html>
2. Historická budova SND [online]. 2008 – 2013 [2015-04-22] Dostupné z <http://www.snd.sk/?historicka-budova-snd>

3. Historie budovy Janáčkova divadla [online]. 2006 – 2015 [2015-04-22] Dostupné z <http://www.ndbrno.cz/o-divadle/historie-budovy-janackova-divadla>
4. Historie divadla Reduta [online]. 2006 – 2015 [2015-04-22] Dostupné z <http://www.ndbrno.cz/o-divadle/historie-divadla-reduta>
5. Historie Mahenova divadla [online]. 2006 – 2015 [2015-04-22] Dostupné z <http://www.ndbrno.cz/o-divadle/historie-mahenova-divadla>
6. Národní divadlo moravskoslezské [online]. 2010 – 2015 [2015-04-22] Dostupné z <http://www.ndm.cz/cz/stranka/20-narodni-divadlo-moravskoslezske.html>
7. Soupis repertoáru do 1883 [online]. 2015 [2015-04-22] Dostupné z <http://archiv.narodni-divadlo.cz/>
8. Z historie DJM [online]. 2010 – 2015 [2015-04-22] Dostupné z <http://www.ndm.cz/cz/stranka/258-z-historie-djm.html>
9. Z histórie Štátnej opery [online]. 2010 [2015-04-22] Dostupné z <http://www.stateopera.sk/site/z-historie-statnej-opery>

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 T. G. Masaryk na schůzi Středoevropské demokratické unie v říjnu 1918.

Obrázek č. 2 T. G. Masaryk s Karlem Čapkem

Obrázek č. 3 Edvard Beneš

Obrázek č. 4 Shromáždění před Národním divadlem při vzniku Československé republiky dne 28. října 1918

Obrázek č. 5 Položení základního kamene Národního divadla v roce 1868

Obrázek č. 6 Staveniště Národního divadla

Obrázek č. 7 Požár Národního divadla v roce 1881

Obrázek č. 8 Národní divadlo dnes, pohled ze severozápadu s průhledem do Národní třídy

Obrázek č. 9 Pohled z hlediště Národního divadla

Obrázek č. 10 Opona V. Hynaise

Obrázek č. 11 Architekt Národního divadla Josef Zíték

Obrázek č. 12 Architekt Národního divadla Josef Schulz

Obrázek č. 13 František Adolf Šubert, ředitel Národního divadla po znovuootevření v roce 1883 do roku 1899

Obrázek č. 14 Gustav Schmoranz, ředitel Národního divadla v letech 1900 – 1922

Obrázek č. 15 Jaroslav Šafařovič, ředitel Národního divadla v letech 1922 – 1931

Obrázek č. 16 Stanislav Mojžíš – Lom, ředitel Národního divadla od roku 1931 – 1939

Obrázek č. 17 Jaroslav Kvapil, šéf činohry v letech 1911 – 1919

Obrázek č. 18 Karel Hugo Hilar, šéf činohry v letech 1920 – 1935

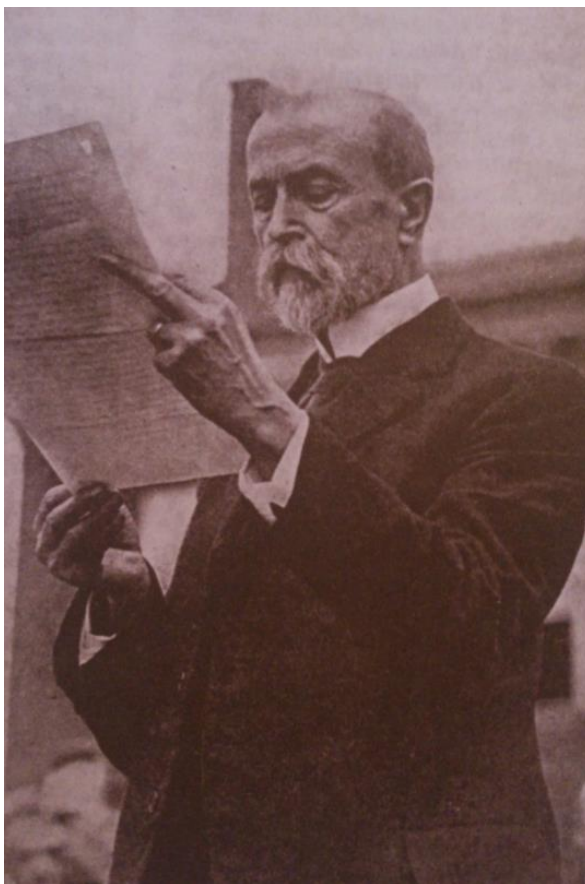
Obrázek č. 19 Otokar Fischer, šéf činohry v letech 1935 – 1938

Obrázek č. 20 Karel Kovařovic, šéf opery v letech 1900 – 1920

- Obrázek č. 21 Otakar Ostrčil, šéf opery v letech 1921 – 1935
- Obrázek č. 22 Václav Talich, šéf opery od roku 1935 – 1948
- Obrázek č. 23 herečka Leopolda Dostálová
- Obrázek č. 24 Herečka a manželka Karla Čapka Olga Scheinpflugová
- Obrázek č. 25 Herec Saša Rašilov
- Obrázek č. 26 Herec Hugo Haas
- Obrázek č. 27 Sopranistka Ada Nordenová
- Obrázek č. 28 Altistka Marta Krásová
- Obrázek č. 29 Tenorový pěvec Otakar Mařák
- Obrázek č. 30 Basista Vilém Zítek
- Obrázek č. 31 Hlediště Národního divadla v roce 1883
- Obrázek č. 32 Slavnostní představení Libuše
- Obrázek č. 33 Feursteineův návrh scény k dramatu R.U.R – 1921
- Obrázek č. 34 Kostýmní návrh pro postavu Chrobáka ze hry Ze života hmyzu – 1921
- Obrázek č. 35 Scéna Janáčkovy opery Příhody lišky Bystroušky – 1925, dirigent Otakar Ostrčil, režie Ferdinand Pujman
- Obrázek č. 36 Hamlet – 1926, režie K. H. Hilar
- Obrázek č. 37 Opera Albana Berga Vojcek – 1926, dirigent Otakar Ostrčil
- Obrázek č. 38 Miloslav Jeník jako Hejtman v opeře Vojcek – 1926
- Obrázek č. 39 Zkouška hry Bílá nemoc v roce 1937. Zleva F. Götz, L. Dostálová, J. Průcha, V. Vydra, H. Haas, E. Poznerová, O. Scheinpflugová, B. Karen, K. Čapek, O. Fisher a Z. Štěpánek
- Obrázek č. 40 Karel Čapek a představitel dr. Galéna Hugo Haas ve hře Bílá nemoc – 1937
- Obrázek č. 41 Opera Bohuslava Martinů Julietta v roce 1938, dirigent Václav Talich

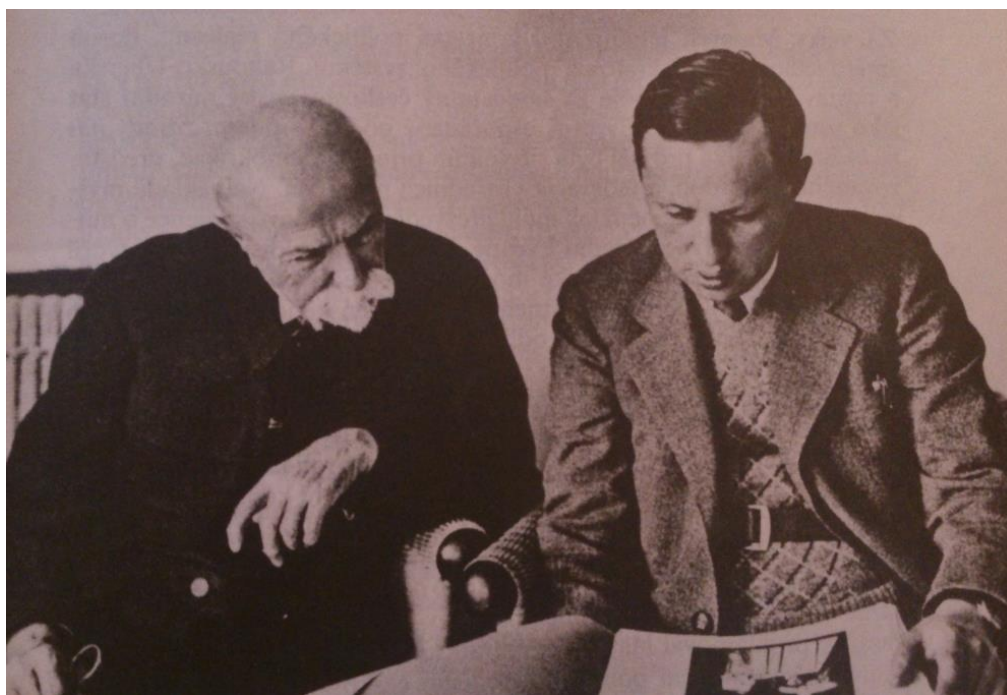
Obrázek č. 42 Režisér Jindřich Honzl, Jaroslav Gleich jako Michel, Ota Horáková jako Julietta, autor libreta GeorgusNeveux, dirigent Václav Talich a skladatel Bohuslav Martinů v Národním divadle 1938

Obrázková příloha

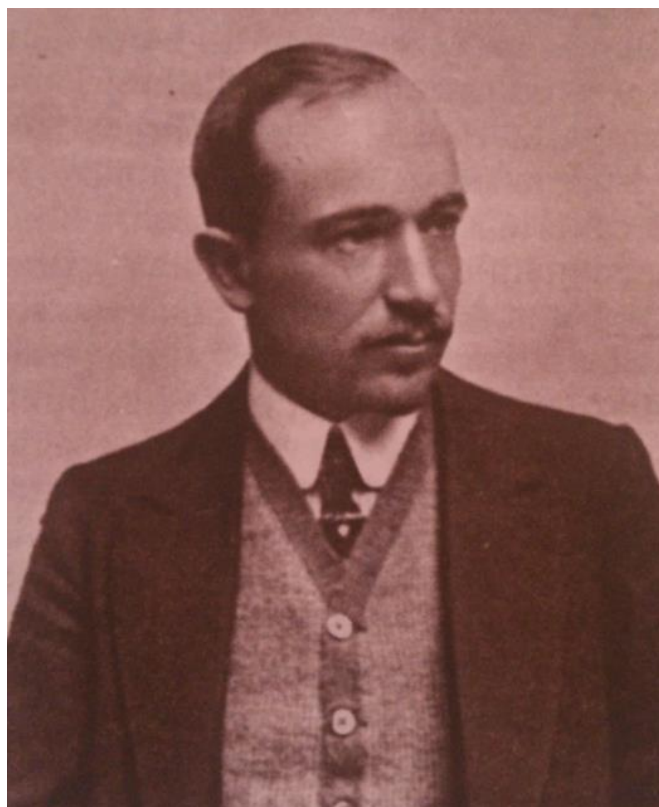
Obrázek č. 1 T. G. Masaryk na schůzi Středoevropské demokratické unie v říjnu 1918.

Zdroj: (Klimek; 1998)

Obrázek č. 2 T. G. Masaryk s Karlem Čapkem

Zdroj: (Bělina; 1992)

Obrázek č. 3 Edvard Beneš

Zdroj: (Klimek; 1998)

Obrázek č. 4 Shromáždění před Národním divadlem při vzniku Československé republiky dne 28. října 1918 *Zdroj: (Černý, Kolárová; 1983)*

Obrázek č. 5 Položení základního kamene Národního divadla v roce 1868

Zdroj: (Flidrová; 2013)

Obrázek č. 6 Staveniště Národního divadla

Zdroj: (Flidrová; 2013)

Obrázek č. 7 Požár Národního divadla v roce 1881

Zdroj: (Flídrová; 2013)

Obrázek č. 8 Národní divadlo dnes, pohled ze severozápadu s průhledem do Národní třídy

Zdroj: (Benešová, Součková, Flídrová; 1999)

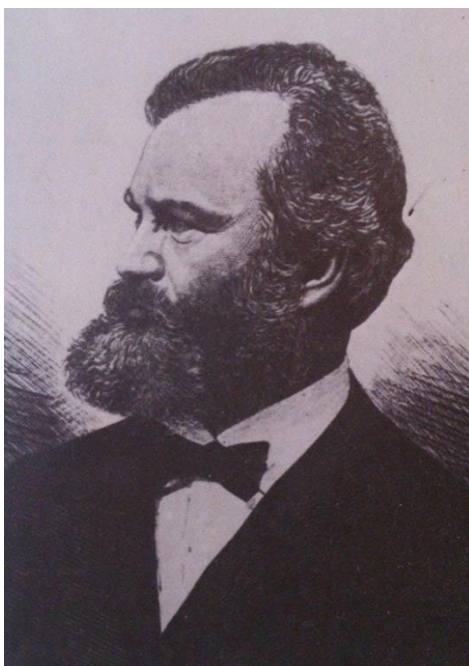
Obrázek č. 9 Pohled z hlediště Národního divadla

Zdroj: (Benešová, Součková, Flídrová; 1999)

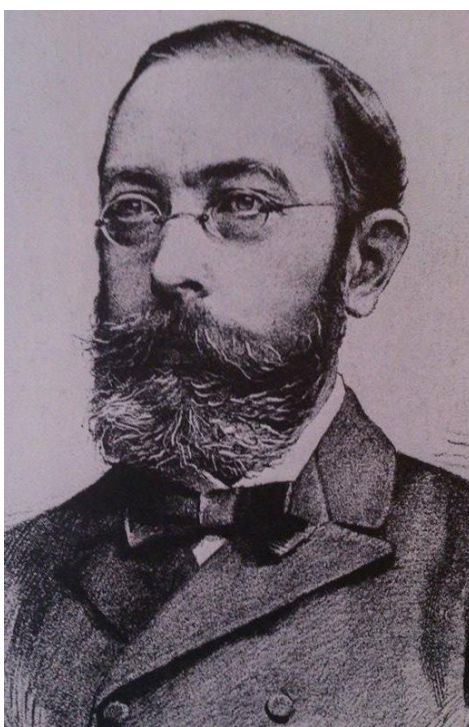
Obrázek č. 10 Opona V. Hynaise

Zdroj: (Benešová, Součková, Flídrová; 1999)

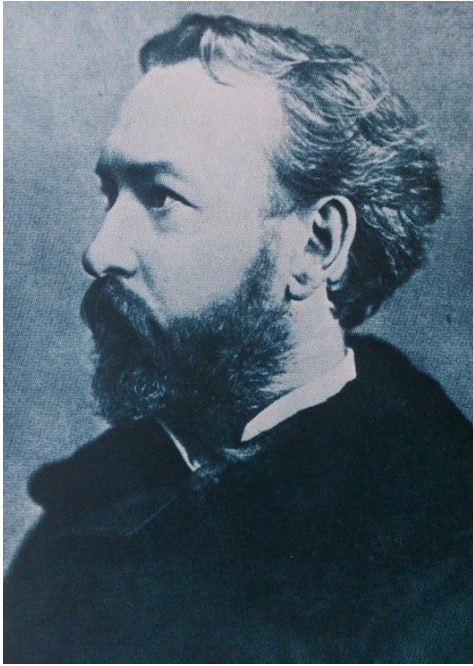
Obrázek č. 11 Architekt Národního divadla Josef Zitek

Zdroj: (Konečná; 1984)

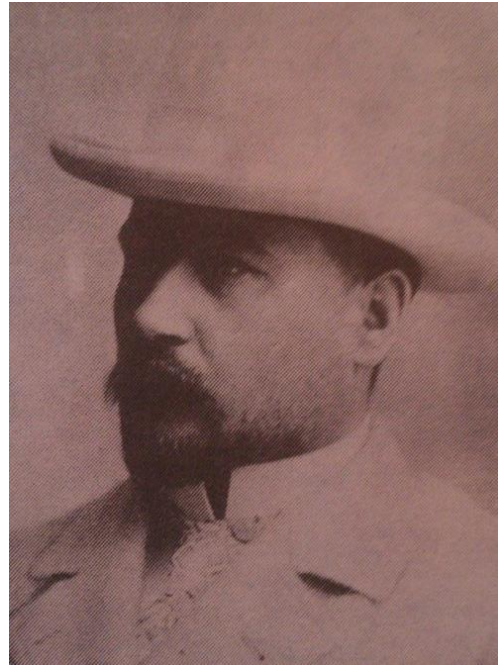
Obrázek č. 12 Architekt Národního divadla Josef Schulz Zdroj:

(Konečná; 1984)

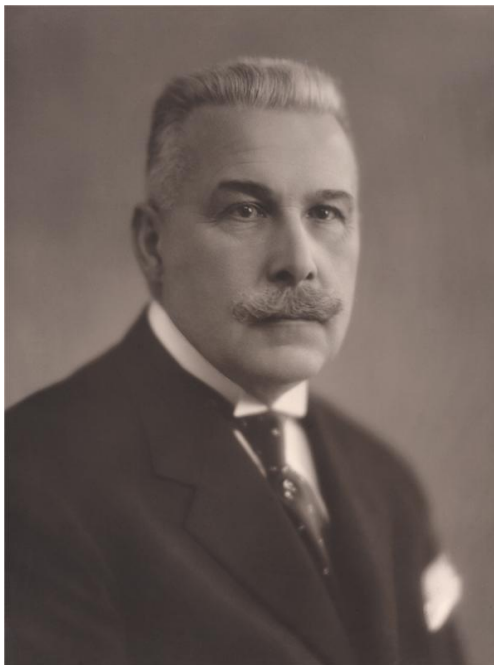
Obrázek č. 13 František Adolf Šubert, ředitel Národního divadla při znovuootevření v roce 1883 do roku 1899

Zdroj: (Černý; 1983)

Obrázek č. 14 Gustav Schmoranz, ředitel Národního divadla v letech 1900 – 1922

Zdroj: (Procházka; 1988)

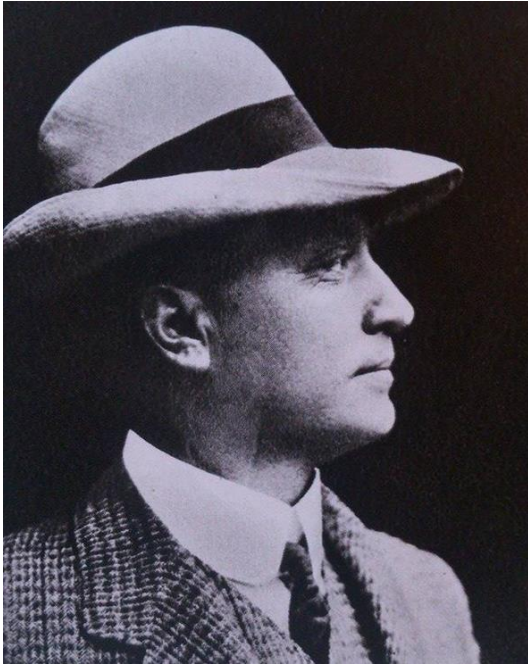
Obrázek č. 15 Jaroslav Šafařovič, ředitel Národního divadla v letech 1922 – 1931

Zdroj: (Jindrová; 1980)

Obrázek č. 16 Stanislav Mojžíš – Lom, ředitel Národního divadla od roku 1931 – 1939

Zdroj: (Jindrová, 1980)

Obrázek č. 17 Jaroslav Kvapil, šéf
činohry v letech 1911 – 1919

Zdroj: (Jindrová; 1980)

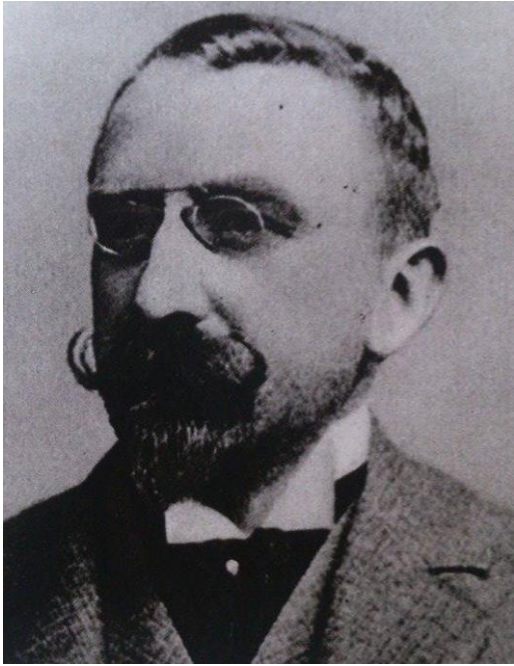
Obrázek č. 18 Karel Hugo Hilar,
šéf činohry v letech 1920 – 1935

Zdroj: (Černý, Kolářová; 1983)

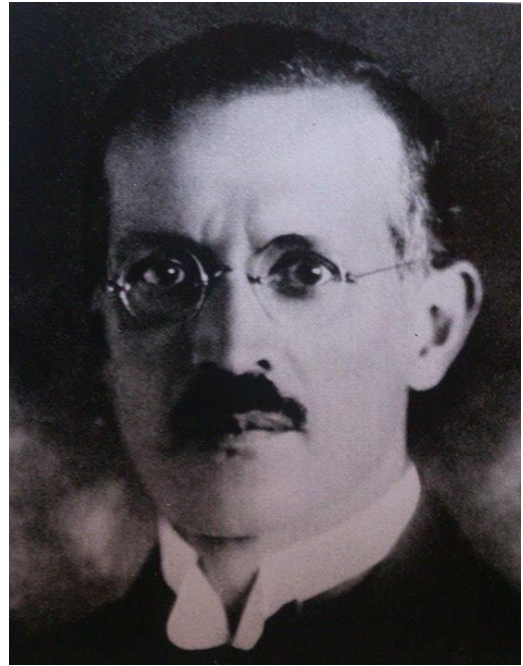

Obrázek č. 19 Otokar Fischer, šéf
činohry v letech 1935 – 1938

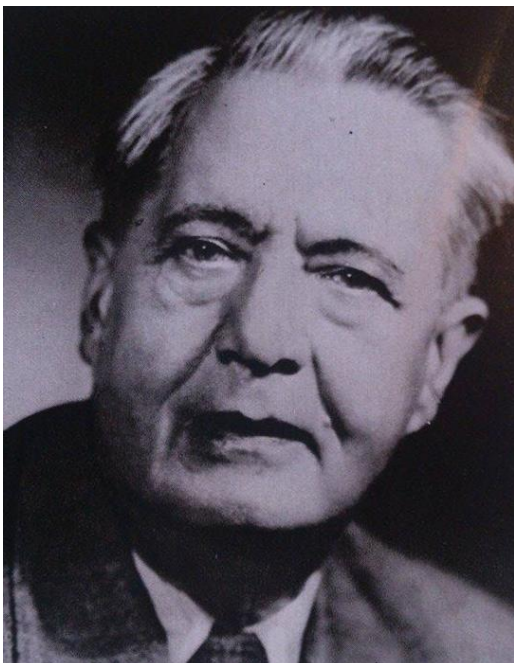
Zdroj: (Jindrová; 1980)

Obrázek č. 20 Karel Kovařovic,
šéf opery v letech 1900 – 1920
Zdroj: (Flidrová; 1980)

Obrázek č. 21 Otakar Ostrčil, šéf
opery v letech 1921 – 1935
Zdroj: (Flidrová; 1980)

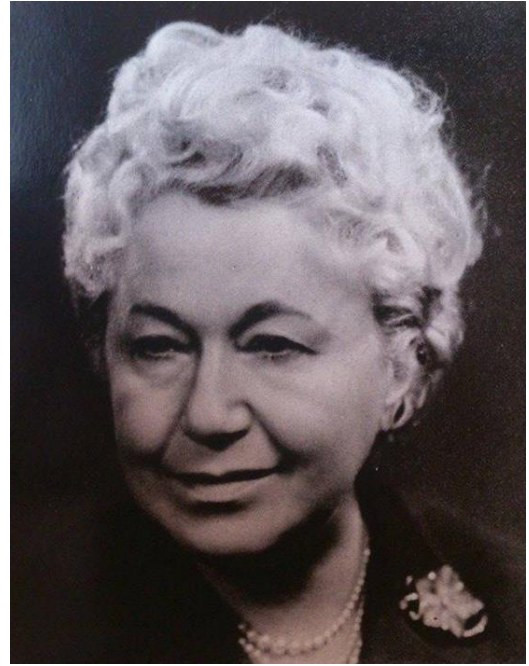

Obrázek č. 22 Václav Talich, šéf
opery od roku 1935 – 1948
Zdroj: (Flidrová; 1980)

Obrázek č. 23 Herečka Leopolda
Dostálová

Zdroj: (Jindrová; 1980)

Obrázek č. 24 Herečka a
manželka Karla Čapka

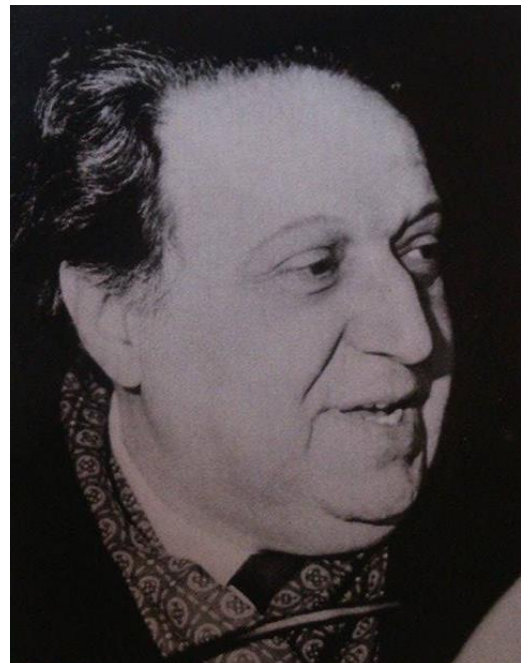
Olga Scheinpflugová

Zdroj: (Jindrová; 1980)

Obrázek č. 25 Herec Saša Rašilov

Zdroj: (Jindrová; 1980)

Obrázek č. 26 Herec Hugo Haas

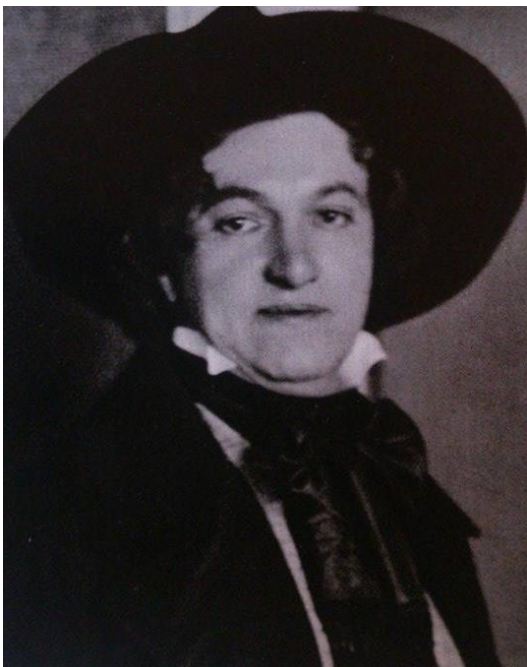
Zdroj: (Flidrová; 1980)

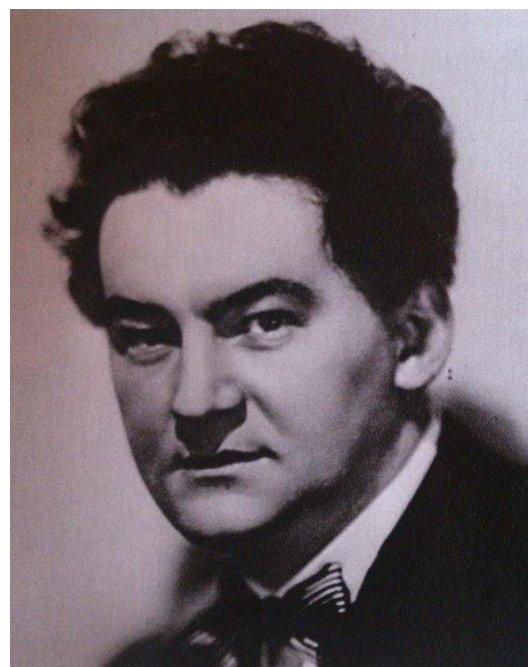
Obrázek č. 27 Sopranistka Ada Nordenová
Zdroj: (Jindrová; 1980)

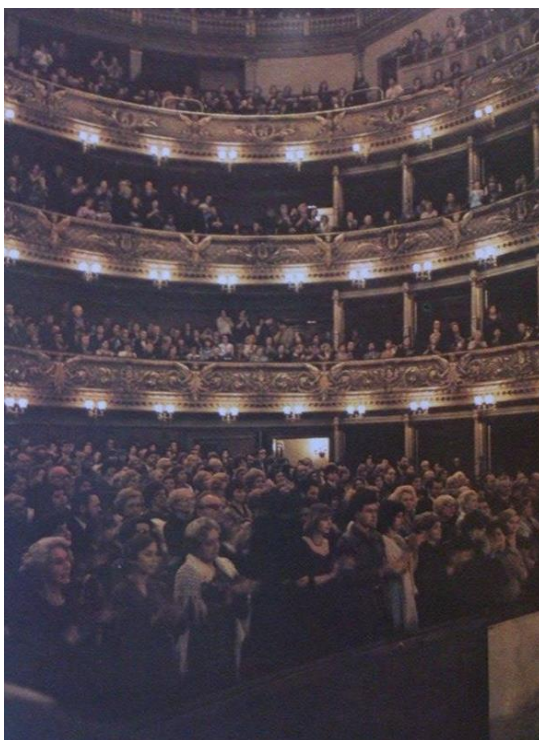
Obrázek č. 28 Altistka Marta Krásová
Zdroj: (Jindrová; 1980)

Obrázek č. 29 Ttenorový pěvec Otakar Mařák
Zdroj: (Jindrová; 1980)

Obrázek č. 30 Basista Vilém Zítek
Zdroj: (Jindrová; 1980)

Obrázek č. 31 Hlediště Národního divadla v roce 1883

Zdroj: (Jindrová; 1980)

Obrázek č. 32 Slavnostní představení Libuše

Zdroj: (Jindrová; 1980)

Obrázek č. 33 Feursteineův návrh scény k dramatu R.U.R – 1921

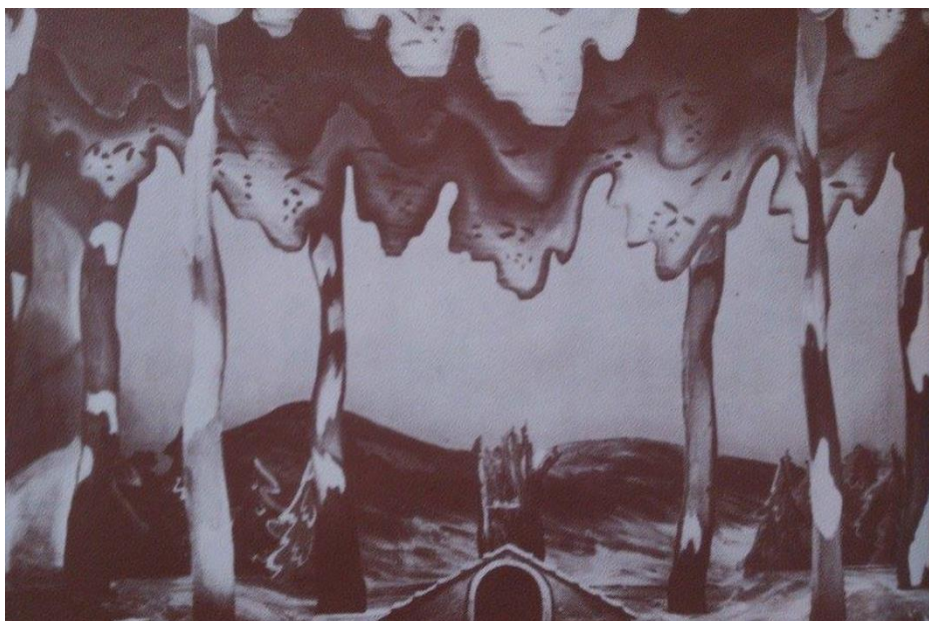
Zdroj: (Černý, Kolárová; 1983)

Obrázek č. 34 Kostýmní návrh pro postavu

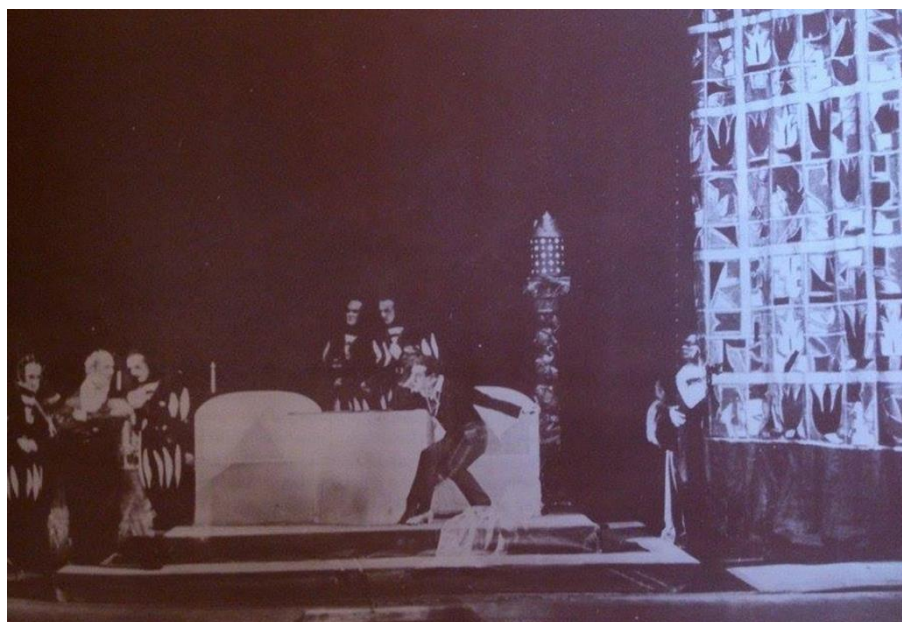
Chrobáka ze hry Ze života hmyzu – 1921

Zdroj: (Černý, Kolárová; 1983)

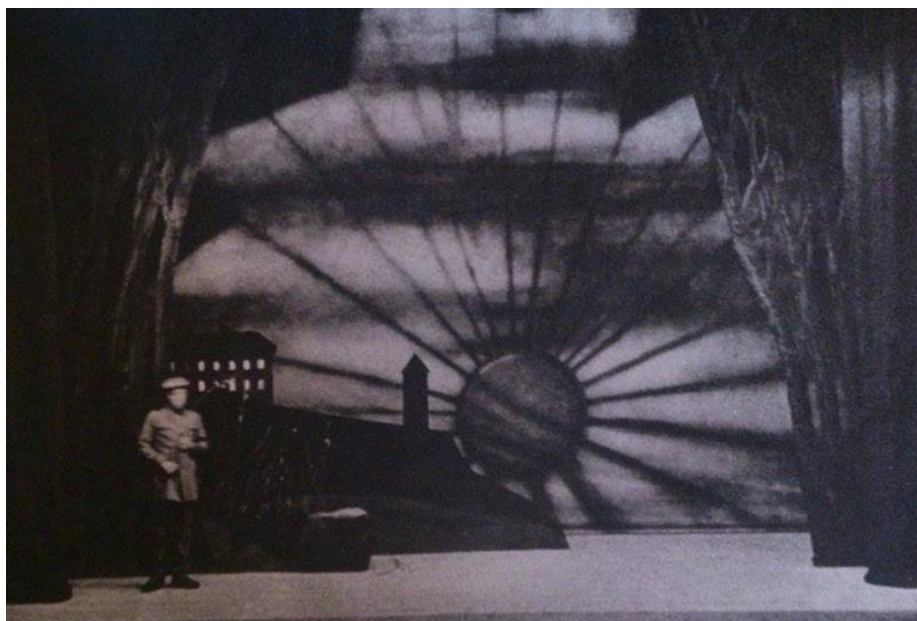
Obrázek č. 35 Scéna Janáčkovy opery Příhody lišky Bystroušky – 1925,
dirigent Otakar Ostrčil, režie Ferdinand Pujman

Zdroj: (Černý; 1983)

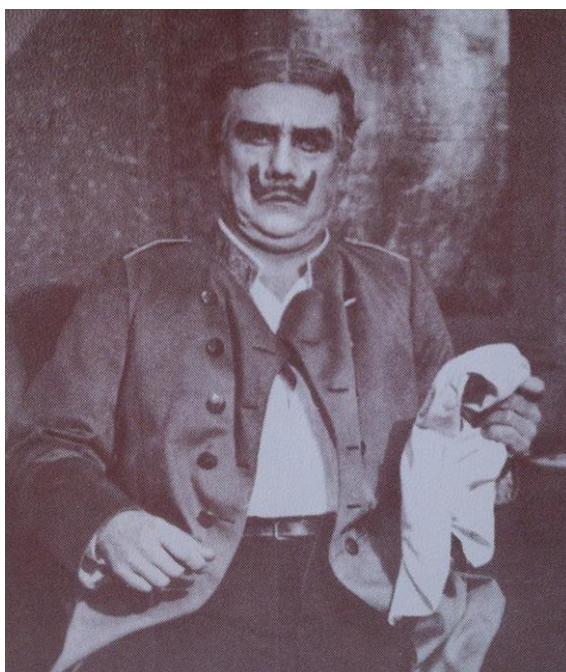
Obrázek č. 36 Hamlet – 1926, režie K. H. Hilar

Zdroj: (Černý; 1983)

Obrázek č. 37 Opera Albana Berga Vojcek – 1926, dirigent Otakar Ostrčil

Zdroj: (Černý; 1983)

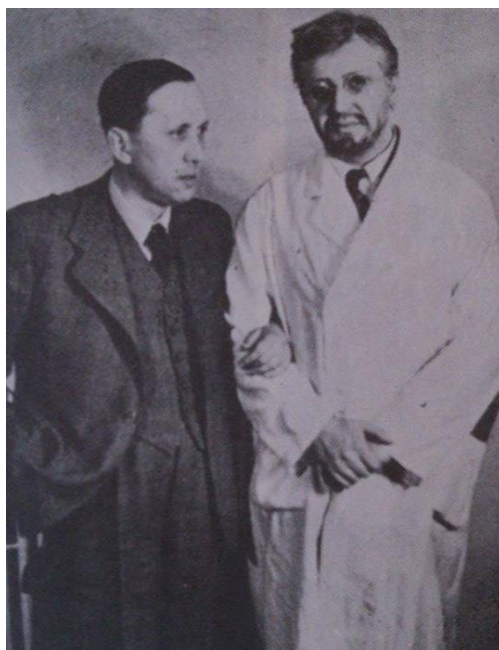
Obrázek č. 38 Miloslav Jeník jako Hejtman v opeře Vojcek – 1926

Zdroj: (Černý; 1983)

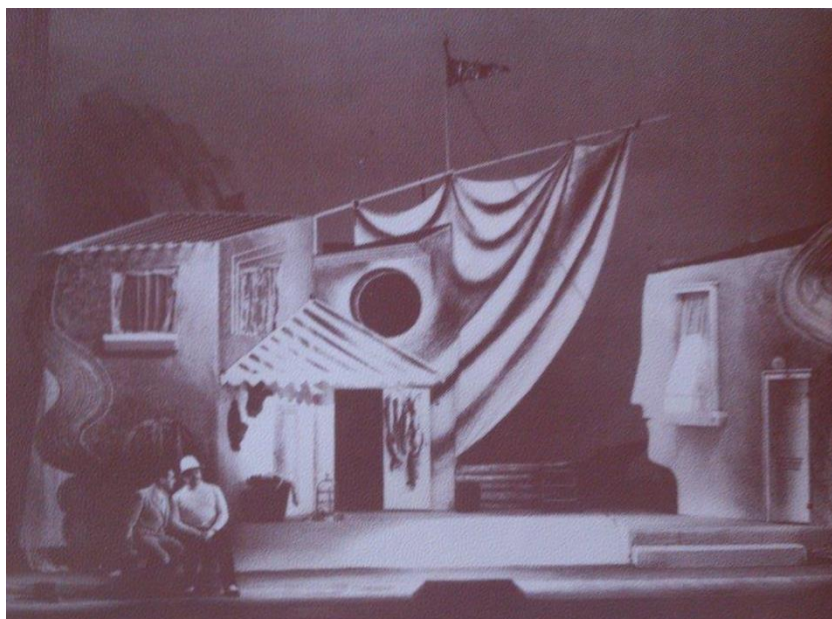
Obrázek č. 39 Zkouška hry Bílá nemoc v roce 1937. Zleva F. Götz, L. Dostálová, J. Průcha, V. Vydra, H. Haas, E. Poznerová, O. Scheinplugová, B. Karen, K. Čapek, O. Fisher a Z. Štěpánek

Zdroj: (Černý; 1983)

Obrázek č. 40 Karel Čapek a představitel dr. Galéna Hugo Haas ve hře Bílá nemoc – 1937

Zdroj: (Kovařil; 1983)

Obrázek č. 41 Opera Bohuslava Martinů Julietta v roce 1938,
dirigent Václav Talich

Zdroj: (Černý; 1983)

Obrázek č. 42 Režisér Jindřich Honzl, Jaroslav Gleich jako Michel, Ota Horáková jako Julietta,
autor libreta Georgus Neveux, dirigent Václav Talich a skladatel Bohuslav Martinů v Národním
divadle 1938

Zdroj: (Černý, Kolárová; 1983)

Anotace

Jméno a příjmení:	Nikola Podzemná
Katedra:	Českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Daniel Jakubiček, PhD.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Národní divadlo v letech 1918 – 1938
Název v angličtině:	National theatre in 1918 – 1938
Anotace práce:	<p>Cílem mé bakalářské práce je představit repertoár Národního divadla v historickém úseku meziválečné doby Československa a zároveň ukázat československou divadelní scénu jako celek, jehož jednotlivé složky se vzájemně ovlivňovaly a propojovaly.</p> <p>Práce je rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole seznamuji čtenáře s dobovým kontextem první republiky. Jak se lidé snažili vypořádat s válkou, která právě skončila a jak se těšili na znovu nabytou svobodu, která na dvacet let nastala. Také si zde připomeneme řadu významných literátů spjatých s touto dobou.</p> <p>Vzhledem k tomu, že vývoj Národního divadla měl zdlouhavou cestu, věnovala jsem celou druhou kapitolu právě jeho historii od první myšlenky na realizaci přes položení základního kamene 1868, požár v roce 1881 a slavnostní znovuotevření v roce 1883. Součástí stavitelských prací byla také výzdoba, která stále dominuje celému divadlu.</p> <p>V době kulturního rozmachu se za první republiky vedle Národního divadla začala rozvíjet avantgardní scéna, vznikla řada neoficiální divadel, které byly nedílnou součástí divadelního vývoje a zásadně přispěly k rozvoji pozdější</p>

	<p>tvorby v Národním divadle. Kromě něho už v té době desítky let existovaly mimopražské kulturní stánky ve velkých městech Čech a Moravy, proto jsem se rozhodla celou tuto třetí kapitolu pojmout jako divadelní vývoj v letech 1918 – 1938. Připomínám zde i významné osobnosti těchto divadel. Čtvrtá kapitola předkládá podrobnější pohled na repertoár i ansámbl Národního divadla právě v době první republiky. Rozhodla jsem se toto období představit prostřednictvím funkčních období jednotlivých šéfů činohry a opery, protože každý z nich ve své tvůrčí práci přišel s něčím novým. Připadalo mi to vhodnější než psát repertoár po jednotlivých sezónách. Balet jako další scénický projev neměl v této době svou vlastní vůdčí osobnost a patřil pod operu, proto se o něm nezmiňuji ve větším rozsahu.</p>
<p>Klíčová slova:</p>	<p>Národní divadlo, první republika, činohra, opera</p>
<p>Anotace v angličtině:</p>	<p>The aim of my thesis is to introduce the repertoire of the National Theatre in the historic period of the interwar time in Czechoslovakia and to show the Czechoslovak theater scene as a whole in which different parts were mutually influencing and interlinking with each other.</p> <p>The work is divided into four chapters. The first chapter introduces the contemporary context of the First Republic. It shows how people tried to deal with the war that had just ended, and how they were looking forward to their re-found freedom, which they could experience for the following twenty years. In this part I also mention a number of important writers associated with this time.</p> <p>Given that the development of the National Theatre was long and complicated, I have devoted the entire second chapter of its history from the very first idea of building the theatre through the placement of the foundation stone in 1868, the fire in 1881 and the ceremonial reopening in 1883. An inseparable part of the architectural work was also the</p>

	<p>decoration that still dominates the theater.</p> <p>At the time of cultural boom in the First Republic, apart from the National Theatre, a new avant-garde scene began to develop and also a number of unofficial theaters, which were an integral part of theater development and significantly contributed to the development of later works at the National Theatre. In major cities of Bohemia and Moravia there were other smaller theatres at that time, so I decided to devote this entire third chapter to theatre development in the period 1918 - 1938. The most important personalities of these theaters are also mentioned in this part.</p> <p>The fourth chapter focuses closely on the repertoire and ensemble of the National Theatre during the First Republic. I decided to introduce this period through the achievements of the heads of drama and opera because each of these directors was very creative and come up with something new. It seemed more appropriate than writing about the repertoire of each period. Ballet at the time did not have its own leadership personality and belonged to the opera section, so I decided not to mention it to a greater extent.</p>
Klíčová slova v angličtině:	National theatre, first republic, drama, opera
Přílohy vázané v práci:	1 obrázková příloha
Rozsah práce:	34 stran
Jazyk práce:	Český jazyk